

05 JAN 2010

17'S APR 2013

№ 1 ԲԱՆԿՈՊԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 1

334.8

5-15

Ս. ԵԴԵՍԱՆ *W*

ԲԱՆԿՈՊԻ ԼԻԱԶՈՐԸ
ՅԵՎ, ՆՐԱ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Յեկուրդ հրատարակություն

(Ուղղված չեզ լացված)

936

15102-57

1929 Բ.

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆ 2-ՐԴ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌԹԻՎ

Ղեկավար ցուցմունքների անհրաժեշտութիւնը լիազորների համար ապացուցված է հենց նրանով, վոր այս գրքույկը, հանդերձ իր բոլոր պակասութիւններով սպառվեց բովանդական կարճ ժամանակամիջոցում: Այս վկայում է նաև այն, վոր լիազորների ակտիվութիւնն աճում է, վոր նրանք աշխատում են իրենց գործունեութեան մեջ կատարելագործվել և դրա համար փնտրում են ղեկավարող գրականութիւն:

Մենք աշխատեցինք ուժերս ներածին չափ փոփոխութիւններ մտցնել գրքույկին ինչպես կառուցվածքի, այնպես էլ բովանդակութեան մեջ. հարստացրինք նրան ղեկավարող և փաստացի նյութերով ու սլրակատիկայից վերցրած մի քանի կենդանի որինակներով:

Լիազորների նոր կազմը, վորն ընթացիկ հաշվատուրնտրական կամպանիան ավարտելուց հետո պիտի գործի անցնի, անշուշտ, առաջին իսկ որերից կարիք կզգա ոգնութեան ու ցուցմունքների:

Մենք հույս ունենք, վոր ավյալ դեպքում, այս գրքույկը կհանդիսանա նրանց համար ոգտակար:

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՖԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՐԱՆ
ԳՐԱՌԵՊԳԼԵՎԱՐ 1715 Բ.
ՊԱՏՎԵՐ 1859. ՏԻՐԱԺ 3000

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆ Ի-ԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՅՅԱՆ ԱՌԹԻՎ

Բանվորական կոոպերացիայի տնտեսական խոշոր ամաման զուգընթաց ամեկ է նաև բանվորական կոոպերատիվների փայտերերի ափտիվութունը: Աճել է փայտերերի լայն մասսաների շահագրգռութունը դեպի կոոպերացիայի կառուցումը, ամեկ են այն պահանջները, վոր փայտերերն առաջադրում են իրենց բնարովի մարմիններին:

Փայտերերին ամենից մոտիկ կանգնած են լիպորները: Յեվ յեթե փայտերը պահանջկոտ է դեպի բոլոր բնարովի մարմիններն ու անձինք, ապա այդ պահանջկոտութունը առաջին հերթին վերաբերում են լիպորներին:

Բոլոր հարցերը, վոր ծագում են փայտերերի մեջ, նախ և առաջ ուղղվում են լիպորներին: Այստեղից հասկանալի յե, վոր լիպորները պետք է իր ժամանակին և պատշաճ ձևով ընդատաջ պնտն այդ պահանջներին. նրանք միշտ պատրաստ պիտի լինեն պաշտպանելու փայտերերի շահերը, և նրանց պահանջներին տալ համապատասխան ուղղութուն:

Այս գրքույկը նպատակ է դնում իրեն վորոշել լիպորների տեղը բանկոտպի աշխատանքի ընդհանուր սխտեմայի մեջ, վորոշել նրանց պարտականութունների սահմանը և ցույց տալ նրանց իրագործելու միջոցները:

Այս գրքույկը հավանութուն չունի տալ լրիվ լուսաբանութուն հիշված բոլոր հարցերին:

Այս միմիայն ընդհանուր դիտողութուն է, սխտեմա, վորի հիման վրա տեղերը պետք է մշակեն լիպորների աշխատանքի համար կոնկրետ պայմաններ ու կարգ:

Յեվ յեթե այս գրքույկը, թեկուզ մասամբ, կըթեթեացնի լիպորների աշխատանքը, ապա մեր նպատակը մենք կհամարենք բավականաչափ իրագործված:

Յերաք-սեկցիայի կազմակերպչական-պլանային բաժին:

I. Ո՞Վ Ե ԲԱՆԿՈՈՊԻ ԼԵԱԶՈՐԸ

Բանկոպի լիազորը, վորպես իրեն ընտրող ան-
դամների վորոչ խմբի ներկայացուցիչ, հանդիսա-
նում և փայտերոջ տրամադրության, կամքի և պա-
հանջների արտահայտիչը իր կոոպերատիվի նկատ-
մամբ:

Բայց, մյուս կողմից, յուրաքանչյուր լիազոր
հանդիսանալով լիազորական ժողովի-կոոպերատիվի
բարձրագույն մարմնի անդամ, իրենից ներկայացնում
և, հայտնի չափով, կոոպերատիվի վարչական և հրո-
կիչ մարմինների աշխատանքի ղեկավար:

Հետևապես լիազորը պարտավոր և հետևելու կի-
րառել կյանքի մեջ փայտերերի պահանջները նրանց
սպառողական կարիքները բավարարելու ասպարիզում
և միաժամանակ լիազորների վողջ կազմի հետ միա-
սին պատասխանատու յե կոոպերատիվի համար, վոր-
պես կոոպերատիվի բարձրագույն ղեկավար մարմնի-
լիազորների ժողովի անդամ:

Լիազորը, վորպես ավելի ակտիվ փայտեր, վոր-
պես անձնավորություն, վորը ավելի մոտ և կանգնած
կոոպերատիվի կյանքին ու գործունեյությանը, ստեղ-
ծում և անմիջական կենդանի կապ կոոպերատիվի ու
մասնայի մեջ, կատարում և կոոպերացիայի կազմա-
կերպողի ու կառուցողի դերը ստորին խավերում, կա-
տարում և կոոպերատիվի գործունյա աշխատավորի
դեր:

II. ՈՒՍ ԿՈՂՄԻՑ, ՅԵՐԲ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԸՆՏՐՎՈՒՄ ԲԱՆԿՈՒՄԻ ԼԵԱՋՈՐՆԵՐԸ

Լիազորներն ընտրվում են անդամների կողմից տարին մեկ անգամ, այսպես կոչված անդամների շրջանային ժողովներում:

Կոոպերատիվի գործունեությունը շրջանը բաժանվում է վորոշ քանակի անդամներ ունեցող մասերի, ըստ վորում այս մասերը բաժանվում են յեթևամասերի կամ ըստ անդամների բնակություն տեղերի և կամ ըստ նրանց աշխատանքի տեղերի:

Ավելի լավ է, յերբ անդամների շրջանային ժողովները, բանվորներ և ծառայողները, հրավիրվում են ըստ աշխատանքի տեղերի:

Առաջինը, այս դեպքում, կա լիակատար հնարավորություն այն աշխատանքը կապելու պրոֆիտությունների և կուտակեցական քիչների հետ: Յերկրորդ, ձեռնարկություններում և կամ հիմնարկություններում մարդիկ, վորպես ընկերներ և վորպես հասարակական գործիչներ միմիանց լավ են ճանաչում, վորբ վորոշ չափով ապահովում եր լիազորական կազմի լավ ընտրությունը, քան այն կարող է լինել միմիանց բարրովին չճանաչող մարդկանց ժողովներում:

Սակայն հնարավոր է ազգաբնակչության լայն խմբերը ժողովել ըստ արտադրական սկզբունքի: Տնային տնտեսություններին, որինակ, կամ տնայնազորներին, ազատ պրոֆեսիայի մարդկանց և այն պետք է ժողովել ըստ բնակչության տեղի:

Յեվ ահա այսպիսի շրջանային ժողովներում ընտրվում են կոոպերատիվի լիազորները:

Յուրաքանչյուր կոոպերատիվ նախորդ սահմանում է անդամների այն քանակը, վոր կարող է ընտրել մեկ լիազոր: Իմանալով, թե քանի անդամ է աշխատում ավյալ ձեռնարկության կամ հիմնարկության մեջ*), կամ քանի անդամ է ապրում ավյալ շրջանում, վորոշվում է լիազորների այն ընդհանուր քանակը, վոր պիտի ընտրվի յուրաքանչյուր ժողովում առանձին:

1926 թվի վետրվարին տեղի ունեցած բանվորական կոոպերացիայի Համամիութենական կազմակերպչական խորհրդակցությունը սահմանեց համապատասխան քանակի անդամներ ունեցող կոոպերատիվների համար լիազորների թվի նորմաներ:

ա) 500-ից մինչև 1000 անդամ ունեցող կոոպերատիվն ընտրում է—	50 լիազոր
բ) 1000-ից մինչև 5000 անդամ ունեցող կոոպերատիվն ընտրում է—	100 լիազոր
գ) 5000-ից մինչև 10,000 անդամ ունեցող կոոպերատիվն ընտրում է—	150 լիազոր
դ) 10,000-ից մինչև 25,000 անդամ ունեցող կոոպերատիվն ընտրում է—	200 լիազոր
յ) 25,000-ից ավելին անդամ ունեցող կոոպերատիվն ընտրում է—	300 լիազոր:

*) Բազմաթիվ բանվորներ ունեցող մեծ ձեռնարկություններում, կոոպերատիվի անդամների ժողովները նպատակահարմար է հրավիրել ըստ համարությունների:

III. ՈՒՍ ՊԵՏՔ Ե ԸՆՏՐԵԼ ԼԻՍՉՈՐՆԵՐ

Լիազորական ժողովներին պետք է մտտենալ շատ դպուշությամբ և մեծ լրջությամբ :

Հարկավոր է ընտրել այնպիսիներին, վորոնք ցուցարեբրուժ են իրենց վորպես հասարակական դործիչներ, վորոնց թանկ է բանվոր դասակարգի հարցերը և թանկ է, մասնավորապես, կոոպերացիայի խնդիրները, հարկավոր է ընտրել յեռանդոտ և լուրջ մարդկանց, վորոնք ընդունակ են տանելու համապատասխան աշխատանք :

Չպետք է ընտրել այնպիսիներին, վորոնք խիստ ծանրաբեռնված են այլ հասարակական աշխատանքներով :

Հարկավոր է, վոր լիազորն ունենա բավականաչափ ազատ ժամանակ կոոպերատիվ իր պարտականութունները կատարելու համար, և վոչ թե, վորեւ մի աշխատանք առաջ տարվի ի վնաս մի այլ աշխատանքի :

Անհրաժեշտ է շմոռանալ նաև մի շատ կարևոր հանգամանք, այն, վոր ամենալավ կաշխատեն այն մարդիկ, վորոնք բոլորից ավելի յեն հետաքրքրվում կոոպերացիայով, վորոնք ավելի շատ են շփվում նրա աշխատանքների հետ :

Բանվորուհիները և տնային տնտեսուհիները հանդիսանում են անդամների հենց այն մասը, վորը ամենից շատ է կապված կոոպերատիվի հետ : Յեվ դրանց ել հարկավոր է լիազորների կողմի մեջ հատկացնել բավականաչափ շատ տեղ :

Յերաբեկցիայի կազմբաժնի կարծիքով մոտիկ ժամանակում յուրաքանչյուր կոոպերատիվի լիազորական կողմի մեջ կանանց թիվը լիազորների ընդհանուր թվի 30 տոկոսից պակաս չպիտի լինի, իսկ արդյունաբերական շրջաններում, ուր բանվորուհիները մեծ թիվ են կազմում (մանազործարանային արդյունաբերություն) կանանց թիվը պետք է համապատասխան չափով բարձրանա :

Լիազորների կողմի մեջ բավականաչափ տեղ պետք է տրվի նաև յերիտասարդությանը :

Աստեղ պետք է ի նկատի ունենանք, վոր դործնական կենդանի աշխատանքի մեջ յերիտասարդությունը կպատրաստվի մտնելու կոոպերատիվ կազմակերպությունների անմիջական դործունեյության ասպարեղ, ըստ վորում մենք ուժեր, թե ընդհանրապես և թե մասնավորապես կոոպերացիայի համար, առաջ ենք քաշում և պետք է առաջ քաշենք յերիտասարդության շարքերից :

IV. ԼԻԱԶՈՐՆԵՐԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Վորոչելով, թե ի՞նչ և հանդիսանում լիազորը, մենք դրանով իսկ ընդհանուր գծերով նշեցինք և այն հիմնական պարտականությունները, վոր դրված են նրա վրա:

Այս գլխում մեզ հարկավոր է դրանց մասին խոսել մանրամասն, վորպեսզի հետագայում կարելի լինի ցույց տալ այդ պարտականությունները կատարման կարգն ու միջոցները:

Լիազորի ստաջին պարտականությունը պիտի համարել իրավորական ժողովների կանոնավոր և մշտական հաճախումը:

Լիազորների ժողովը—այդ կոոպերատիվի կուլթնկարիվ տերն է: Այդ ժողովում վարչությունն ու վերստուգիչ հանձնաժողովը հաշիվ են տալիս իրենց գործունեություն մասին: Այդ նույն ժողովում վարչությունը զեկուցում է և այն պլանը, վոր նա կազմել է ստաջիկա շրջանի համար: Այստեղ վճռվում են կոոպերատիվի լնթացիկ կյանքի ամենակարևոր հարցերը, և վերջապես այստեղ էլ ընտրվում են վարչություն և վերստուգիչ հանձնաժողովի նոր կազմերը:

Բնականաբար կոոպերատիվի ամբողջ գործունեությունը հաշտությունը կախված է այն բանից, թե լիազորների ժողովն վարքան ինչպիսի ու գործնականորեն է մտանում վճռելիք հարցերին և վորքան լրջորեն են քննվում դրված բոլոր հարցերը:

Սեղիղ գնահատական կատարված գործերի, տեղին դիտողություն յնդած բոլոր թերությունների և խոսուն վերաբերմունք դեպի հետագա անելիքների—աստի ինչ և հարկավոր կոոպերատիվի ստողջ գործունեություն համար:

Այստեղից հասկանալի յե, վոր լիազորը պետք է իրազեկ լինի կոոպերատիվի բոլոր գործերին, նրա բոլոր հիվանդություններին ու նվաճումներին և, միաժամանակ, այն ամենին, ինչ վոր ասում ու մտածում են կոոպերատիվի մասին նրա անդամները:

Լիազորը պարտական է նախորդ ծանոթանալ հաշվետվությունն նյութերի հետ, վերստուգիչ հանձնաժողովի յեղրակացություն հետ այդ հաշվետվության մասին և գրույցների միջոցով իմանալ անդամների կարծիքները այդ բոլորի մասին:

ՌԻՖՍՍՀ Ժողովրդական կոմիտեաների Սորհրդի 1924 թ. նոյեմբերի 21-ի հաստատված սպառողական լնկերությունների սրինակելի կանոնադրության մեջ կա մի կետ, վորը պարտավորեցնում է վարչությանը յերկու շաբաթ ստաջ մինչև լիազորների տարեկան ժողովի գումարումը ներկայացնել նրանց իր հաշիվները, գրքերը և փաստաթղթերը ծանոթանալու համար:

Դրանով էլ պետք է ողտվի լիազորը, վորպեսզի այն բոլոր հարցերը, վորոնք պետք է քննվեն լիազորների ժողովում, նախորդ լավ ուսումնասիրի, և նրանց մասին ունենա վորոշ չափով պատրաստի կարծիք:

Համաձայն կանոնադրության, լիազորների ժողովը պետք է հրավիրվի տարեկան վոշ պահաս 4 անգամ:

համոզեցուցիչ բացատրութիւններէ միջոցով, բացառութիւններ այն իրական ոգուտներէ մասին, վարտալիս ե կոոպերատիվի անդամութիւնը, յիշատակ պետք է ջանք թափի կոոպերատիվի անդամների կազմի մեջ քաջելու վերը հիշված վողջ մասսան:

Ընդունելով կոոպերատիվին անդամագրվելու նոր ցանկացողներից գիմումներ, լիազորն այդ գիմումները վճարների հետ միասին հանձնում ե կոոպերատիվին ե ինքն ել ստանում ե գրքույկն ու հանձնում անդամին:

Սրանով հեշտանում ե կոոպերատիվին անդամագրվելու կարգը, վորն ինքնըստինքյան հանդիսանում ե առանձին քաղաքացիների համար խթան, վարոնք հաճախ ժամանակ չեն ունենում կոոպերատիվ գնալ ե անդամագրվել:

Անհայտ չե նաե այն, վոր գրամական միջոցների խնդիրը մեզանում այնքան ել լավ չե: Փայտվճարները մեզանում դեռ ես շատ ցած են ե շատ համեստ աեղ են գրավում բանկոտպների շրջանառու միջոցների րնդհանուր գումարի մեջ:

Այսպես, համաձայն նախնական տվյալների*) բանվորա-քաղաքային կոոպերացիայի սեփական միջոցների ամբողջ գումարը 1927 թ. հոկտեմբերի 1-ին հասնում եր 153 միլիոն ուերլու: Դրանից փայտղրամագլխին դալիս եր միմիայն 35 միլիոն, կամ, սեփական միջոցների 22 տոկոսը:

*) 1927-28 թվի սպասարկական կոոպերացիայի ստուգիչ թվերը: Հրատարակութիւն Յենտորոսայուզի, 1927 թ.:

Համաձայն նույն նախնական տվյալների, մեկ անդամի միջին փայլը 1927 թ. հոկտեմբերի 1-ին կազմում եր 7 ու 72 կ., վորն ի հարկե շատ քիչ ե:

Հետևապես փայտվճարի բարձրացումը, ինչպես ե փայերի ուժեղ դանձումը ե սպասուիկ փայերի լիվլի-դացիան դառնում են հրամայողական անհրաժեշտութիւն ե լիազորն այս խնդրում պարտավոր ե հարոնարերել առավելագույն յեռանդ:

Այս անհրաժեշտութիւնն առանձին կարեւորութիւն ե ստանում ալթմ, յերբ բանվորական կոոպերացիայի առաջ դրվել են մի շարք նոր խնդիրներ, վորոնք պահանջում են խոչոր միջոցներ ե միւլենույն ժամանակ կոոպերացիայի ինչպես ապրանքային, այնպես ել դրամական վարկերն ավելի ու ավելի պակասեցվում են: Իսկ հույս դենել միջոցների կուտակման վրա վաստակներ ստանալու ճանապարհով, հնարավոր չե, ըստ վորում հավելումները ե հետևապես վաստակը ներկայումս դրված ե խիստ սահմանների մեջ, խիստ աննչան չափի տակ ե մենք այս հարցում դրտնվում ենք կարգավորող մարմինների մշտական հսկողութիւն տակ:

Ուրեմն մեջոցներ մենք պիտի դուրս քաչենք, դերազանցորեն, ազդարնակչութիւնից ե առաջին հերթին փայտվճարների միջոցով:

Կառավարութիւնը 1927 թ. նոյեմբերի 23-ի հատուկ վորոշմամբ փայտվճարի չափը բանվորական կոոպերատիվների համար բարձրացրեց մինչե 15 ուեր-

15107-57

։ Թագ՝

—ոյնք վիվատամզեասի կզնցոտիտն ճաստ եմզդրտ Կ
մզգնանձվր ժմտը վր ոչիդստ ծագք Կ ծագն եզտոմ՛ր

։ Երտքատիզ վտեռեռտ մքանեղձի եւտ ռնզիտնտնտ
եղտտտ զեռիտտ Կ քրտիմեռճմտն Կ քրտմզեռն զվճըտտ
—տ ։ մքրտնեղձի եւտ մմզդն ժմզ՛ Կ քրտեղեռն Կ մմզդնեճ
—վր ոչտիտմիգտ խմրտն Կ Եղեռտմտիտոմիտն Կ ոչ քրտիեղձ
—վ զմզդն քրտմզդիտամզեռտտի տտը ժմզ՛ Կ ազն զտ՛ք
—տմն վտիեղեռտ կրիտըռտ ծղզր ծղզ Ե քմտի եւտչ

։ Թագն մտտըտիտմզտր կզնեղձի վր
—վիկ մտիտմտոչ քրտմզդըտրտնտ վտիտնեղձի զեռիտո՛ր

։ Թգրտնքրտգրտնի վճմտիտտ
—տո՛րտ տմզ Կ ճտիտվտի կզ եմզտմն ։ Թգրտնքրտնեղիզմտմ
զտիտքրտնազ զտ՛քրտմտիտոմ Կ ճտիտվտի եմեմտն զտր
—եղձի վմզդն— ։ տմի վմզդեռիմտտտ զտ՛քրտտըտըտմն զտ
զվճտտտ Կ քրտիտոմզ մտի Կ իտտտք զեռտ մզճմտիտտտո՛վ
—նտ Կ զվիզիտ եմզդի վճմտիտտտտո՛րտ մվ քրտիվտամզե
—տտի Կ քրտտոմզ մմտիդտմ ժմզ՛ ։ ժմզի ետտզեռտմվտ
քրտնտիտըտ կրիտմն ոչ քրտնիտ՝ Կ ոչեռտմտիտոմտր Կ ոչտմն
—տմզեռտտի զտիտմտիդտմ զ՛ ոչեռտմտնեղձի զտ՛քրտմ
—զեռտտի զտիտեռտտտտնտ մմզ՛ Կ քրտմզդըտրտնտ զե՛ր

։ Թմզվտժ տեռտազն ծղզմտտտի մքոմքրտնեռտ
տ՛տ Կ քրտնեռտքրտն զտ՛քրտնազրտճմտն կոմեղտ մզք ծղզ
կզնեղզտ մտի ։ Թմզդժգրտնեռտ զեռտ ծղզմեռտոչտըտմ ճտտտ
Կ տոտ Կ ծագն ծղզր քրտնեռտն ո՛ր ։ մմզվեղո՛վ զտրեղձ
—վ վմզդն կտոչք ճտիեռն Կ քրտիտոչրտմտը իստմզի մրտտ
զվճըտտտ—զվճըտտտ վիվտամզեռտտի մրտնճըտժմտրտ Կ
մքոմքրտնեռտ մվ ճտտտ վտտիեռտմզեռտտի Կ ստազ

։ զվմզդըտրտնտ ովտե ծագն ոչ տտը եմզդքտ ծղզմտի
Կ մզդըտմտնտ վտվտոմտ կգտտըտի վտիտի տչ Կ Թգրտնք

։ Ժրտտ

։ Ո . Տ . Զ

07 զճըվր կզնեռտմզմտմ Կ քրտիտգտտոմտոչ Կ վմտրտտ Ը
Կ ճըվր Կ ճտիեռտն Կ մտտըտիտտոմտի տրք՛ր

—տնտմզիտրտնտի զտիտիտվ մմզդըտրտնտ մվ տոչտեռի
միվտամզեռտտի մտի Կ կզնեղզտտ զրտնքրտմն վտիեղեռտ
Կ ետտի մմտտոմ իսկզնեղձի ոչվճըտիտ զտ՛քրտնեռտի
զվիտոչտրտք մվ մտքտն մմզդըժվմտի մտնտ ե՛ր

։ Թմտն

—տվ վիվտամզեռտտի կտոչտրվ մտիտտտտն Կ Կ ետտի
մմտնտ ե՛ր ։ զվմզդըժվմտի տ՛մտաչքրտ եղտմոչ Կ կտ՛ն
—գտ տնվր մմտի Կ ազն մմզդըտրտնտ Կ քրտիվ՛ ոչեռտնձի
—գտ իտ Կ տչ կտոչտրվ Կ ետտի իտ եմզդքրտ եւտ կտվ
Կ ազն մմզդըճըտնտն զտիտիտվ մմզդըտրտնտ մվ գ՛ թտչ
—տճ վտնազտիտիտմ մզրտնքրտնեռտի մտի Կ իտտոչտտն
զե՛տ կտ Կ իտժտտոչտազ ժժքտի մտն զտ՛քրտնեռտի զթ՛ ճտի
Կ քրտոմ յոտ Կ Կտի՛ մմզդըժտոմտտ ճտեզ՛ մտիտիմտոչ
զվմզդըտրտնտ քրտիվտամզեռտտի մտի Կ քրտնտտտն
ոլտոչտն տտճ ։ զզդրտ մզդըժվմտի վտիտնեղձի զմզդըտրտնտ
—մմզդըտնտն զտիտիտվ զթ՛ Կ զտտոչտիկ տնվճ մմզդըտիտն
—դե տմզ ժմզ՛ Կ կտոչտրտք զե՛տ զե՛տոմքո՛վր մզվիկ ճտիմն
իտ կտ մտիտոչտոչտի մժոտտտտո՛րտ վիվտամզեռտտի

։ Թիզք եմզդեղեռտ զե՛տեռտմտդտն թգք մմզդ

—ժոտտտո՛րտ մմզդմտտոմ զգրիտմն Կ ծագն Կ վեռտի ճտի
—նտմտի կրտտոչ զե՛տոչտրտն Կ մկոչըտոչ զվիվտամզեռտտի
եւտ Կ մկժտիտոչ մզե՛տի եմզդըտրտնտ ։ Թմտոչտիտտոմ
ճտեռտքրտ տմի եղզմվ ոչզրտք թրտիտտտտն ծղզմոչ մտի
Կ մկոչտտ ծղզտտտո՛րտ թգք մմզդըտրտնտ իտտվտոմ՛ր

։ ռնզդըտրտնտ մտոչտիտտոմ մզմտմ

կզ եմզտմն քրտմզժեռտն զվճըտտտ իստտտ կրտնք (քրտն

Չի կարելի ասել, վոր այս խնդրում մենք նվաճումներ չենք ունեցել: Որինակ, յեթե բանվորա-քաղաքային կոոպերատիվի ծախքերը 1924-25 տնտեսական տարում կազմում էյին 11,7 տոկոս շրջանառութեան նկատմամբ, ապա 1925-26 տարում այդ ծախքերն իջան 10,1 տոկոսի, իսկ 1926-27 տարում մինչև 10 տոկոսի*): Բայց սա քիչ է: Համաձայն պլանային յենթադրութեւոյնների, մեր ծախքերն ընթացիկ տարում պետք է հասցվեն 9 տոկոսի: Այս իջեցումը կարելի կլինի իսկապես իրագործել այն դեպքում, յերբ կոոպերատիվում աշխատանքը կդրվի կանոնավոր հիմքերի վրա, այն է, յերբ ծառայողների թիվը կլինի քիչ, իսկ աշխատանքը ինտենսիվ, յերբ աշխատանքի պայմանները կնպաստեն ինտենսիվութեան բարձրացման, յերբ կոոպերատիվներում վերջ կդրվի գեղծումներին ու կողոպուտներին, յերբ չի լինի ապրանքների ավելորդ տեղափոխութուն պահեստից-պահեստ և խանութից-խանութ, յերբ կոոպերատիվի վողջ աշխատանքը կտարվի մանրադնին մշակված պլանով, հաշի աններով բոլոր մոմենտները, աշխատանքի բնույթն ու ծավալը, այն է, անդամների բյուջեն, շրջանի ամբողջ ազդարնակութեան սոցիալական կազմը, գոյութեւոյն ունեցող առևտրական կազմակերպութեւոյնները (պետական և մասնավոր), ազգաբնակչութեան կարիքների բնույթը և այլն և այլն:

Կարո՞ղ է արդյոք այսքան աշխատանքը կատարել վարչութեւոյնը միայնակ: Ի՞նչ հարկէ վոչ: Այս բոլոր խնդիրների շուրջը պետք է կենտրոնանա վողջ կենդա-

նի ուժերի ուշադրութեւոյնը, ուժեր, վարսնցից գոյանում է կոոպերատիվի հասարակական սրգանիզմը, և առաջին հերթին կոոպերատիվի աշխատանքին մոտից շփուղ լիազորները- ուշադրութեւոյնը:

Մտտիկից շփուղ կոոպերատիվի աշխատանքների հետ, մի կողմից, և անդամների մասսայի հետ, մյուս կողմից, լիազորները կարող են, առաջինը, դիտել այն, ինչ վոր հնարավորութեւոյն չունի դիտելու վարչութեւոյնը (որինակ, ինքնագլուխ դների բարձրացումը դործակատարների կողմից, չափեր և քաշերը պակաս անելը, ապրանքների տեսակավորման անբավարար ընտրութեւոյնը և այլն), և յերկրորդ, ողնելով վարչութեւոյնը դործնական աշխատանքների մեջ, նրանք կարող են անմիջականորեն այնպիսի աշխատանք կատարել, վորը կնպաստի դործի պարզացման, և հետևապես, բանվորական կոոպերատիվի եժանացման:

Յե՛վ, վերջապես, կոոպերացիայի առաջ ցցված է նաև մի այլ-չափազանց բարդ խնդիր: Պետք է ասած, մինչև վերջին ժամանակները մեր աշխատանքը տարվում էր գլխավորապես անտեսական ուղղութեամբ: Մեր բոլոր ուժերը և միջոցները գործադրում էյինք ցանցն ընդարձակելու, շրջանառութեւոյնը մեծացնելու և միջոցներ կուտակելու վրա և այլն: Իսկ մեր աշխատանքի հասարակական կողմի վրա շատ քիչ ուշադրութեւոյն էյինք դարձնում: Գաղտնիք չէ, վոր մեզանում փայտերերը թույլ չափով են քաշված ակտիվ աշխատանքի մեջ, վոր մենք նրանց առաջ քիչ ենք լուսարանում մեր աշխատանքը, վոր կոոպերատիվ գրադիտութեւոյնը աննշան է, վոր կենցաղային աշխատանքը մեզ մոտ դեռ ևս սաղմային վիճակումն է, և այլն: Այժմ

*) Սպառ. կոոպերաց. ստուգիչ թիվերը 1927-28 թ.:

այս խնդրի նկատմամբ մենք պիտի կատարենք խիստ շրջադարձ: Կոոպերատիվ հասարակայնութիւնը պիտի վուչ միայն ուժեղացվի ու խորացվի, այլ և նրանում պետք է կլանվի մեր վողջ աշխատանքը: Մեզ անհրաժեշտ է ամբողջ աշխատանքը կառուցել հիմք ունենալով «իսկական մասսաների, իսկական մասնակցութիւնը», լայն մասսայական հասարակայնութիւնը:

Այս աշխատանքի մեջ յուրաքանչյուր կոոպերատիվի անհրաժեշտ է ունենալ վորեւէ ղեկավար տեսակետ, վորեւէ ամուր հիմք, վորի վրա կարելի լինի կառուցել հասարակայնութեան խորացման հետ կապված բոլոր միջոցները: Այս ղեկավար տեսակետով ել պետք է գործեն լիազորները: Այս բավական չէ, նրանք պետք է կոոպերատիվի ղեկավար մարմինների միտքը ուղղեն ղեկի հասարակայնութեան կողմը, հրել նրանց այս աշխատանքին, և այս խնդիրներում հանդիսանալ ինիցիատորներ:

Բերված ցուցակով, ի հարկէ, մենք չսպառեցինք բոլոր այն հարցերը, վորոնք լիազորների կենդանի գործնական աշխատանքի ընթացքում կարող են ծագել:

Մենք աշխատեցինք ընդհանուր գծերով նկարագրել նրանցից ամենակարևորները:

V. ԼԻԱԶՈՐՆ ԻՆՉՊԵՍ ՊԻՏԻ ՏԱՆԻ ԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ, ՎՈՐ ԼԱՎ ԼԻՆԻ

Ինչպես նախորդ գլխում տեսանք, լիազորի աշխատանքի շրջանը շատ ընդարձակ է: Բայց այդ բոլորը կարելի չէ կատարել այն պայմաններում, յեթե աշխատանքին մոտ ես կանգնած, յերբ ղիտես վորտեղից սկսել գործը, յերբ աշխատանքը տարվում է ասանց ընդհատումների և յերբ ձեռքդ չես ձգում ամեն ինչի:

Ի հարկէ, վատ կլինի, յեթե լիազորը կուզենա ամեն բան անել: Այս դեպքում նախորդ կարելի չէ սասել, վոր վուչինչ չի արվի:

Լավը այն է, յերբ յուրաքանչյուր լիազոր ընտրում է իր համար կոոպերատիվի աշխատանքների մի վորոշ ճյուղ, նրա մեջ կմասնակցի, բայց բոլորովին չպիտի կարվի մյուս ճյուղերից, վորոնց հետ նա պետք է ծանոթանա:

Մեր պրակտիկայում մենք ունենք լիազորների կոոպերատիվի աշխատանքներին մասնակցելու իրեն լիովին արդարացնող ձև: Այդ այսպես ասած լիազորների սեկցիաներն են:

Այդ սեկցիաները կազմվում են ներկա յեզող լիազորների կազմից, վորոնք կցվում են կոոպերատիվի աշխատանքի առանձին ճյուղերին: Սովորաբար կազմվում են յերեք սեկցիաներ: 1) կազմակերպչա-կուլտուրական, 2) առևտրա-Ֆինանսական և 3) արտա-

դրական ու հասարակական սննդի: Սեկցիաների այս քանակը ծանրաչարժ չէ և կարողանում է ընդգրկել կոոպերատիվի աշխատանքի հիմնական բոլոր ճուղերը: Ի այց այնտեղ, ուր լիազորները շատ են և, ուր կոոպերատիվի աշխատանքը մեծ է ու վորոշակի բաժանված է ավելի մանր ճյուղերի, այդ տեղերում կարելի է կազմել և ուրիշ սեկցիաներ: Այսպես, որինակ, շատ կոոպերատիվներ առանձնացնում են հատուկ կուլտուր-կենցաղային սեկցիա, վորը գրադվում է կադմակերպչական աշխատանքի նեղ-սահմանադժված մասով, այն է, կուլտուր-լուսավորության և կենցաղային բնույթ ունեցող հարցերով, այլ կոոպերատիվներ առանձնացնում են իքնուրույն սեկցիա հասարակական սննդի համար, վորը կարևոր է անշուշտ այնտեղ, ուր աշխատանքի այդ ճյուղը գրավում է մեծ տեղ և այլն: Գոյություն ունեն մի քանի տեղերում, որինակ, հացի, կերակրների, վառելիքի, տրանսպորտի և մի շարք այլ սեկցիաներ: Այսպես, Բաստով-Նախիջևանի բանկոոպում իր ժամանակին կազմվեց հատուկ սեկցիա դների իջեցման համար, վորը խանութներում կատարում էր դների ստուգում, մշակում էր ծախքերի նախահաշիվ ծախքերը կրճատելու նպատակով, փնտրում էր ճանապարհներ առևտրական ասարատը պարզացնելու և եժանացնելու համար և այլն:

Մեզ թվում է, վոր սեկցիաների այդպես մանրացնելը նպատակահարմար է վոչ միշտ, ըստ վորում այդ չափազանց նեղացնում է լիազորների առանձին խրմբերի գործունեյության շրջանակը և նրանց աշխատանքը դարձնում անհետաքրքիր: Ի այց, կրկնում ենք առանձին կոոպերատիվներում ուր կարելի է այդ

անել շոշափելի պարզությամբ ու դյուրությամբ, այդպիսի մանրացումը թույլատրելի չէ:

Սակայն մենք շատ քիչ ենք հանդիպում վերստուգիչ-վերահսկիչ սեկցիայի, վորի վրա հարկավոր էր ուշադրություն դարձնել, ըստ վորում վերստուգիչ հանձնաժողովի ապարատը, սովորաբար, շատ փոքր է, իսկ նրանց աշխատանքը մեծ. նրանց աշխատանքը հարկավոր է աշխուժացնել: Այժմ կարևոր է կազմել այդ սեկցիան և հնարավորություն տալ նրան տանելու վերստուգիչ-վերահսկողության աշխատանք:

Սեկցիաները կազմվում են կամավոր հիմունքներով. յուրաքանչյուր լիազոր ընտրում է իրեն համար կոոպերատիվի աշխատանքի այս կամ այն ճյուղը, վորն ավելի չէ հետաքրքրում իրեն և վորի մեջ ավելի կարող է հայտնաբերել իր ուժերը և դրվում է համապատասխան սեկցիայի անդամ: Սեկցիաներին վերաբերող կանոնադրությամբ սահմանված է, վոր սեկցիաներ կազմակերպելու համար անհրաժեշտ է վոչ պակաս 10 լիազորներից:

Սեկցիաները պետք է դիտել, վորպես խորհրդակցական մարմին, վորպես մարմին, վորն իրեն նպատակ է դնում աջակցել կոոպերատիվի ղեկավար մարմիններին նրանց գործունեյության մեջ՝ կոոպերատիվի աշխատանքները լավացնելու ասպարեղում: Այստեղից հասկանալի չէ, վոր սեկցիաները չեն կարող անմիջապես կարգադրություններ անել կոոպերատիվի ասպարատի նկատմամբ, չեն կարող անձամբ խառնվել կոոպերատիվի այս կամ այն բաժնի կամ ձեռնարկության աշխատանքի մեջ: Ըստ վորում վոչ մի առողջ կազմակերպության մեջ թույլատրելի չէ մի քանի տե-

րերի ներկայութեանը, վորոնք ամեն տեղ և ամեն դեպքում կարգադրութեաններ են անում: Տերը, վոր վարում է գործը և պատասխանատու յե, պետք է մեկը լինի, տվյալ դեպքում վարչութեանը, վորն ինքնուրույն է: Ամբողջ խնդիրը նրանումն է, վոր, ոգնեն այդ տիրոջը, իր ժամանակին տան նրան խորհուրդներ, ցուցմունքներ, հետևեն աշխատանքին, դնեն նրանում իրեց փորձառութեանը և այլն, և վոչ յերբեք տեղ հանդիսանալ ու կարգադրութեաններ անել:

Սեկցիաներում աշխատում են մեծ մասամբ նոր մարդիկ, վորոնք կոոպերացիայի գործնական աշխատանքում փորձառութեան չունեն: Նրանց աշխատանքը պետք է ղեկավարել, և պետք է տալ համապատասխան ուղղութեան: Այս պարտականութեանն ընկնում է կոոպերատիվի վարչութեան վրա հանձնես նրա կազմրածնի:

Բայց յուրաքանչյուր սեկցիա, իր նիստում ունի իր նախագահութեանը, վորը ղեկավարում է սեկցիայի յուրաքանչյուր անդամի աշխատանքը և վորը սեկցիայի աշխատանքները համաձայնեցնում է կոոպերատիվի վարչութեան հետ:

Ի՞նչ է անելու սեկցիան, վորն է նրա աշխատանքի շրջանակը և վորն է աշխատանքը տանելու կարգը:

Ամենից առաջ սեկցիաները պետք է հնարավորութեան ստեղծեն իմանալու պարզ ու վորոչ հարցերի այն շրջանակը, վորոնց հետ նրանք շփվելու են իրենց գործնական աշխատանքների ընթացքում: Յուրաքանչյուր բաժին, կոոպերատիվի աշխատանքի յուրաքանչյուր մաս ունի իր սեփականութեանը և իր խնդիրները: Յուրաքանչյուր բաժին, ունի յուրահատուկ ֆունկ-

ցիաներ, վորոնցից այն կողմը նա չի անցնում, և վերջապես, յուրաքանչյուր բաժին ունի իր իրավունքները և սահմանափակված է նրա գործունեութեան կարգը: Այս բոլոր մոմենտները, վորոնք վորոչում են բաժնի ընույթը և նրա տեղը կոոպերատիվի աշխատանքի վողջ սիստեմայի մեջ, սովորաբար, նախատեսնվում են հատուկ «կանոնադրութեամբ»: Բացի այդ, վարչութեանը, վորպես կոոպերատիվի վողջ աշխատանքը ղեկավարող մարմին և վերստուգիչ հանձնաժողովը, վորպես կոոպերատիվի վողջ աշխատանքի վրա հսկող մարմին, հաճախ ունենում են այս կամ այն բաժնի աշխատանքների մասին խորհրդակցութեան և համաձայն այդ խորհրդակցութեան կայացնում են վորոչումներ, վորոնցով և ղեկավարվում է բաժինն իր ամենուրյա աշխատանքների մեջ:

Յեվ ահա, վորպեսզի սեկցիաները կարողանան իրենց աշխատանքը տանել կանոնավոր ու բավականաչափ զիտակցորեն և վոչ աչքերը խփած, անհրաժեշտ է, վորպեսզի սեկցիայի անդամները միշտ ծանոթանային իրենց բաժինների կանոնադրութեանների հետ, վարչութեան և վերստուգիչ հանձնաժողովի հրահանգների, վորոչումների հետ, վորոնք վերաբերում են իրենց բաժինների աշխատանքներին և այլն:

Սակայն այս նախնական աշխատանք է, այս աշխատանքը պետք է ուղղութեան տա սեկցիայի վողջ աշխատանքին: Սրանից հետո սեկցիաներն սկսում են արդեն մշտապես հետևել իրենց բաժինների կամ մասերի գործնական աշխատանքներին, և վոչ միայն հետևել այդ աշխատանքներին, այլ և ունենալ նրանցում ան-

միջական մասնակցութիւնն : Այս ձեռք և բերվում լսելով զեկուցումներ այն մասի աշխատանքների նկատմամբ, վորը մտնում է տվյալ սեկցիայի աշխատանքների շրջանակի մեջ, քննելով սլլաններ, վորոնք նախատեսվում են աշխատանքի տվյալ մասի նկատմամբ և այն :

Զեկուցումները, պլանները և այլն մանրամասն քննվում են սեկցիաներում, նրանց մասին տալիս են քննութիւններից բղխող յեզրակացութիւններ ու ցուցմունքներ և մասնանշվում են կոնկրետ միջոցներ նշված դործողութիւնները իրագործելու համար :

Սեկցիաների աշխատանքը կլինի միանգամայն անպետք ու դատարկ, յեթե նրանք այսքանով ել սահմանափակվելին, յեթե նրանց յեզրակացութիւններն ու ցուցմունքները ձեականորեն արձանադրվելին և ապա դրվելին մահուդի տակ : Ուտոի սեկցիաները պետք է դիտել (այս նախատեսնված է նրանց վերաբերյալ կանոնադրութեամբ), վորպես բավականաչափ հեղինակավոր մարմիններ, վորոնց կարծիքները վարչութիւնները և վերստուգիչ հանձնաժողովները պարտավոր են հաշիւ առնել : Այդ բավական չէ, մի շարք հարցեր վարչութիւններն ու վերստուգիչ հանձնաժողովները կարող են և պարտավոր են հանձնել սեկցիաների յեզրակացութեանը, ըստ վորում աշխատանքի մեջ քիչ չեն պատահում հարցեր, վորոնց նկատմամբ լիազորների անաչառ կարծիքը, հիմնված փայտանքների կարիքների իսկական ճանաչողութեան վրա, կարող է ունենալ վճռական նշանակութիւն :

Սրան գուզընթաց անհրաժեշտ է արահանովել ձեռներեցութեան հայտնաբերումը իրենց լիազորների կող-

մից, վորպետի յուրաքանչյուր լիազոր կարողանա ներկայացնել քննութեան այս կամ այն հարցը : Յեթե այդ արվում է անկազմակերպ ձեով, յենթադրենք 200 լիազոր ունեցող կոոպերատիվում, վարչութիւնը հարկադրված կլինի դործ ունենալ նրանցից յուրաքանչյուրի հետ առանձին-առանձին, վորը հաղիվ թե տար դրական արդիւնքներ : Իսկ սեկցիաներ յեղած դեպքում յուրաքանչյուր լիազոր ներկայացնում է իր հարցերը սեկցիաների քննութեանը, ուր նրանք կողքեկտիվ ձեով մշակվում են, ստուգվում, քննվում բազմակողմանի կերպով և ապա կազմակերպված ձեով հանձնվում վարչութեանը : Այս հնարավորութիւն է տալիս լիազորներին չմնալ լոկ հանդիսատեսի դերում, այլ լինել կոոպերատիվի կենդանի աշխատանքի իսկական մասնակիցը, նրան լավացնողը և կատարելագործողը :

Յեվ վերջինը, մենք արդեն ասացինք, վոր լիազորների ժողովը հանդիսանում է կոոպերատիվի բարձրագույն մարմինը, վոր լիազորների ժողովի վորոշումներից կախված է կոոպերատիվի աշխատանքի ուղղութիւնը ու բնույթը, վոր, այսպիսով, լիազորական ժողովը պետք է պատրաստվի, նախորդ իմանա, թե ինչ հարցեր պետք է քննվեն լիազորների առաջիկա ժողովում և նախորդը ընտրել ճանապարհ տրված հարցերին լավ լուծում տալու համար : Ինքնըստինքյան հասկանալի յե, վոր այս հնարավոր չի լինի, յեթե լիազորները համախմբված չլինեն, յեթե նրանցում դոյութիւն չունի այնպիսի մարմին, վորի ոչնութեամբ կարողանային այս բոլորը ստուգել : Այստեղ նորից սեկցիաները խաղում են մեծ դեր : Յուրաքանչյուր սեկցիա նախորդ մշակում է իր ճյուղի աշխատանքն-

րի վերաբերյալ հարցերը, վորոնք ներկայացվում են լիազորական ժողովին, և այսպիսով ժողովները անցնում են գործնականորեն առանց ավելորդ արանությունների ու ժամանակի կորուստի և լիազորական ժողովի աշխատանքի արդյունքները լինում են շատ ավելի շահավետ:

Այս և հարցերի այն շրջանակը, վորոնցով պետք է դրադվեն սեկցիաները:

Վորպեսզի այս հարցերն ավելի պարզ լինեն, կվերցնենք մենք սեկցիաներից յերկու ամենատարածվածները—կազմակերպչականը—և առևտրա-ֆինանսականը—և կվորձենք ավելի վորոշ ներկայացնել նրանց յենթակա հարցերի շրջանակը: Սկսենք կազմակերպչական սեկցիայից:

Այժմ բոլորին հայանի յե, վոր ամեն աշխատանք, առավել ևս առևտրականը. պետք է կառուցվի վորոշ պլանով: Կոոպերատիվ կազմակերպության հիմնական սրանը հանդիսանում է բավականաչափ լրիվ և հիմնավորված տեղեկություններ այն մասին, թե ինչ է ներկայացնում իրենից այն միջավայրը, վորը կազմում է սպառողների հիմնական մասան, վորոնք են այն միջոցները, վոր ունի այդ միջավայրը իրեն հարկավոր յեղած ապրանքները գնելու համար, վորտեղ է նա այդ ապրանքները գնում, վորոնք են այն աղբյուրները, վորոնցից ստացվում են հարկավոր միջոցները, ինչ պահանջներ կան, ել ինչպիսի առևտրական կազմակերպություններ գոյություն ունին կոոպերատիվ գործունեյության շրջանում և այլն: Այս բոլոր տեղեկությունները միասին վերցրած տալիս են շրջանի տրևստական դրության պատկերը:

Կոոպերատիվին, հետևապես, անհրաժեշտ է այս բոլորն ուսումնասիրել: Յեվ անա սեկցիան վորոշում է թե ինչ միջոցներով և ինչ ճանապարհով պետք է տանել այդ ուսումնասիրությունը, վորպեսզի նա տար լավագույն հետևանքները:

Հետո, յերբ կոոպերատիվն ընդարձակում է իր առևտրական ցանցը, նրան անհրաժեշտ է նույնպես հաշվի առնել մի շարք տարբեր հանգամանքներ—քաղաքի յուրաքանչյուր շրջանի ազգաբնակչության քանակն ու սոցիալական կազմը, այս կամ այն շրջանի կենտրոնական տեղերը, ուր ամենից լավ կլինեն խանութը բացել (պետք է աշխատել վորպեսզի խանութների ցանցը տարածված լինի քաղաքի բոլոր մասերում հավասարաչափ, և վոչ թե մի տեղ խիտ, իսկ մի այլ տեղ նոսր), ինչպիսի խանութներ են հարկավոր տվյալ շրջանում և այլն:

Այս հարցերը նույնպես շատ կարևոր են և սեկցիան պետք է այս հարցերը լուրջ կերպով ուսումնասիրի:

Հետո, վոչ բոլոր ազգաբնակչությունը հավասար չափով է կոոպերացման յենթարկվում: Մինչև անգամ յուրաքանչյուր պրոֆմիություն, այս խնդրում, ունի իր առանձնահատկությունը: Վերցնենք կառուցողներին, վորոնք հանդիսանում են սեզոնային բանվորներ, և իրենց կազմով խիտ հոսուն,—սրանց ավելի դժվար է կոոպերացնել, քան այնպիսի բանվորների, վորոնք ունեն ավելի կամ պակաս չափով սեական աշխատանք: Իսկ անային անտեսությունները, բանվորների ու ծառայողների ընտանիքների անդամները, վորոնք չունեն ինքնուրույն աշխատանք, տնայնագործները և

այլն, — սրանց ավելի ևս դժվար և կոտորացիայի մեջ քաշել: Նշանակում է աղգարնակության յուրաքանչյուր խմբի նկատմամբ պետք է ունենալ տարբեր մոտեցում, կոտորացման այլ ձևեր, այլ մեթոդներ: Այս ձևերն ու մեթոդները մշակվում են կադմակերպչական սեկցիայում:

Մենք դեռևս չունենք բավականաչափ փորձ փայտերերի ախտիվի հետ տանելիք աշխատանքների սուպարիզում: Կան տարբեր ձևեր, տարբեր մոտեցում: Նրանց պետք է ուսումնասիրել, ընտրել նրանցից տեղական պայմաններին համապատասխանը և կիրառել կյանքի մեջ:

Վերջենք միջոցներին վերաբերող հարցը: Այս հարցի կարևորության մասին, մեր աշխատանքի պայմաններում, մենք արդեն ասացինք: Մեկ բան պարզ է, այն, վորպեսզի ունենանք հնարավորություն կոտորացիայի աշխատանքն ընդարձակելու, հարկավոր են միջոցներ, իսկ վորպես միջոցներ ձեռք բերելու վստահելի աղբյուր, հանդիսանում են իրեն, կոտորացված աղգարնակության միջոցները: Անհրաժեշտ է ամեն կերպ ուժեղացնել այդ միջոցների հոսումը, բարձրացնել փայլի չափն ու նշանակությունը, զարգացնել ավանդների գործը և այլն: Այս հարցերը լուրջ են, բարդ, բայց հարկավոր է գտնել նրանց լուծելու համար ճանապարհներ: Յեվ այստեղ սեկցիայի համար կա գործունեություն լայն ասպարեզ:

Հետո, մենք ամեն տարի, մինչև անգամ ամեն ամիս քաշում ենք կոտորացիայի մեջ բանվորների ու ծառայողների նորանոր շերտեր: Բայց դեռևս չի կարելի ասել, վոր կոտորացիայի մեջ մասնում են դիտակցա-

բար, նրա նշանակությունը հասկանալով: Սուրբ մեծամասնության համար կոտորացիան հանդիսանում է միմիայն վորպես աղբյուր, վորտեղից կարող են ստանալ հեծան և դժվարությամբ ձեռք բերվող ապրանք: Սպրանքային սովի ներկա պայմաններում մենք ունենք մեր կազմի մեջ մեծ տոկոս, այսպես կոչված, «այրաքին», «մանուֆակտուրային» և այլն անդամներ: Կոտորացիան պետք է աղգարնակության այս շերտերը վերադաստիարակել, մենք պետք է նրանց յեկենք մեր կոտորատիվ կաթսայում, դարձնենք նրանց կոտորատիվների գիտակից, հաստատուն անդամներ: Կոտորատիվ-լուսավորության խնդիրը կրում է սուսնձին նշանակություն:

Նույնը տեղի ունի մեր ապարատի նկատմամբ: Մինչև վոր մեզ մոտ կա՞ի մասնագետ կոտորատիվ աշխատողների նոր սերունդ—մեզ անհրաժեշտ է վերադաստիարակել ներկա կազմը, վորը իր մեծ մասով մեզ մոտ է յեկել դրսից: Մեզ հարկավոր է յուրաքանչյուր գործակատարից պարաստել մաքուր հասարակայնության գարգացած աշխատակից: Յեվ այստեղ հարկավոր է ամբողջ շարք կուլտուր-լուսավորության միջոցներ:

Անհրաժեշտ է խորացնել փայտերերի կենցաղը բարելավելու աշխատանքը, հարկավոր է ստեղծել հիմնարկություններ մանուկների համար, մայրերի համար և այլն և այլն: Մի խոսքով սեկցիայի համար շատ աշխատանք կա նաև կուլտուր-կենցաղային աշխատանքի ասպարիզում, փնտրումը աշխատանքի լավագույն ձևերի, այդ ձևերի կիրառումը տարբեր ձևոնարկներում և ահուճքներում, կազմակերպումը խմբակներին,

կուրսերի և այլն, — այս բոլորը մեծ, նշանակութուն ունեցող և կարևոր գործ և :

Վերջապես կոտորատիվների ապարատի բացիոնայացման և եփանացման ինդիքը :

Մենք արդեն առացինք, վոր մանրածախ գները իջեցման հարցը կոտորացիայում հենվում և շատ բարդ հարցի վրա, վորոնցից մեկը հանդիսանում և սպասարկող ապարատի եփանացումն ու պարզացումը : Հաճախ լինում և այսպես, աշխատում են յերկու մարդ այնտեղ, ուր աշխատանքը հեշտությամբ կարող և կատարել մեկ հոգի : Այս թանկացնում և աշխատանքը : Բայց յեթև մի այլ տեղ, ուր հարկավոր և ունենալ մի քանի աշխատող, աշխատում և միմիայն մեկը, ապա սրանով ընկնում և աշխատանքի վորակը : Կամ մի այլ նրինակ, ընդունենք, վոր ստացվելու յե հայտնի գրուպպայի ապրանքներ, նախորոք այդ ապրանքները բաժանում են խանութների վրա և ստանալիս բաշխում, առանց պահեստը տանելու, սրանով կրճատվում են ապրանքների պահպանության և տեղափոխության ափելորդ ծախքերը : Սակայն կա այլ հաշիվ, մեծ ոլորտիաներով ապրանք ստանալիս նպատակահարմար և իջեցնել պահեստ, նրանց նախորոք կշռել, չափել և համապատասխան քանակի ու տեսակի կապել և ապա բաժանել, սրանով կհեշտանա ու կարագանա խանութներում ապրանքների վաճառքը, միաժամանակ կկարգավորվի ապրանքի շրջանառությունը : Այս բոլորը հանդիսանում են մի մեծ և կարևոր աշխատանքի մասը — աշխատանքի պարզ և եփան դասավորումը : Այսպիսի հարցերը պետք և ուսումնասիրել, ձեռնարկել և առա-

ջարկել վարչությանը : Սրանցով նույնպես պետք է լուրջ գրադվի կազմակերպչական սեկցիան :

Անցնենք մյուս — սոևտրաֆինանսական սեկցիային :

Այստեղ նույնպես շատ գործ կա : Այսպիսի հարց, ապրանքների տեսակավորման կարգավորումը. այս հարցը արժանի յե խիստ ուշադիր մշակման : Բանվորների բյուջեյի մեջ ներկայումս տեղի յե ունեցել խոշոր փոփոխություն : Չուզընթաց բանվորական մասսաների կուլտուրական մակարդակի բարձրացման, զուգընթաց նրանց բարեկեցության բարձրացման, աճում են և դառնում են ավելի բազմազան նրանց պահանջները : Բանվորն այժմ այլ կերպ և սնվում, այլ կերպ և հագնվում, այլ կերպ և ապրում և կահավորում իր բնակարանը և այլն : Ապրանքը կոտորատիվում պետք է լինի լիովին համապատասխան փայտերերի բյուջեյի : Մինչև վերջին ժամանակներս մենք շատ քիչ էլինք ուշադրություն դարձնում մսի, բանջարեղենի, ձվի, կաթի և նման մթերքների վրա : Բանվորը հիշյալ ապրանքները գնում էր չուկայում, վճարում էր ավելի, և սրանից տուժում էր նրա բյուջեն : Սեկցիան պետք և ուսումնասիրի փայտերերի բյուջեն նրանց պահանջների տեսակետից, ուսումնասիրի փայտերերի ճաշակն ու կարիքները և համապատասխան սրա ողնի վարչությանը ապրանքների տեսակավորումը կարգավորելու գործում :

Սրան զուգընթաց հարց և ծագում ուսումնասիրել ապրանքների վորակը, գնման աղբյուրները, նրանց պահպանման միջոցները, վաճառքի ձևերը և այլն :

Վերցնենք մի այլ հարց — ապրանքների և գրամագյուլների շրջանառության արագությունը : Միան-

դամայն հասկանալի յե, վոր վորքան արագ շրջանառու-
թյուն կատարեն ապրանքներն ու գրամագլուխները,
այնքան աշխատանքը կոտպերտիվում տարվում և կա-
նոնավոր ու շահավետ: Յեթև ապրանքների շրջանա-
ռությունը դանդաղում և,—կնշանակի պահանջը
պակասում և, և կամ կոտպերատիվն ունի վոչ այնպիսի
ապրանքներ, վորոնց պահանջը մեծ և—ստացվում և
ապրանքների կուտակում. միջոցները դրված են վոչ
այն արժեքների մեջ, վորոնք ամենից արագ են շրջա-
նառություն կատարում: Հետևապես հարկավոր և ու-
սումնասիրել դանդաղեցման պատճառները, հարկավոր
և մտածել միջոցներ այդ դրությունից դուրս գալու
համար:

Վերցնենք նաև միջոցների տեղավորման վերաբեր-
յալ հարցը: Հայտնի յե, վոր յուրաքանչյուր կոտպե-
քատիվ գործում և վոչ միայն իր միջոցներով, այլ և
ոտար միջոցներով: Ոտար միջոցները ամեն րոպե կա-
քող են դուրս տարվել կոտպերատիվից: Ուստի պետք և
ամեն կերպ աշխատել, վորպեսզի ոտար միջոցները
դանվեն շրջանառության մեջ, վորպեսզի նրանք չպա-
ղպակցվեն այնպիսի արժեքների մեջ, վորոնց դժվար և
հարկավոր մոմենտում դրամի վերածել: Նույնիսկ սե-
փական միջոցներն ամբողջովին չի կարելի դնել այնպի-
սի արժեքների մեջ, վորոնք մնում են անշարժ միճա-
կում, ինչպես, որինակ, դուրքը, փայերը գանադան
հիմնարկներում և այլն: Այս բոլորի հարկավոր և աշա-
քուրջ հետևել: Այս հարցերը հարգիտանում են ավելի
բուրջ կոտպերատիվի ֆինանսական գործունեյության
մեջ: Առևտրա-ֆինանսական սեկցիան պետք և ուսում-
նասիրի կոտպերատիվի դրությունը միջոցների տե-

ղավորման ասպարեզում, չգուշացնի վտանգներից, նը-
չի առողջացման ճանապարհները:

Կարճ ատեմ, հիշյալ բոլոր հարցերը պետք և ծա-
ռայեն սեկցիային, վորպես մանրակրկիտ ուսումնասի-
րության և դիտողության առարկաներ, և ուսումնասի-
րելով սեկցիան պետք և առաջադրի միջոցներ աշխա-
տանքը լավացնելու համար:

Այս աշխատանքի վոչ մի կողմը, ավելի կամ պա-
կաս լուրջ բնույթ կրող վոչ մի հարց չը պետք և անց-
նեն առանց սեկցիայի, ըստ վորում սեկցիայի անդամ-
ները վոչ միայն քննում ու մշակում են հրահանգների
մեջ հիշված հարցերն, այլ և մասնակցում են նրանց
կյանքի մեջ կիրառելու գործնական աշխատանքներին:

Այսպիսով լիազորական սեկցիաները հանդիսանում
են վոչ միայն կոտպերատիվին նրա աշխատանքի մեջ
աջակցող մարմին, այլ և, միաժամանակ, նրանք իրեն-
ցից ներկայացնում են վոպես յուրահատուկ գործնական
գպրոց, ուր լիազորները անմիջապես մասնակցելով
մշակման և իրականացման գործնական աշխատանքնե-
րին, սովորում են հասկանալ ու ըմբռնել կոտպերացիա-
յին վերաբերող հարցերը:

Լիազորական սեկցիաները հնարավորություն են
աալիս լիազորին կոտպերատիվի աշխատանքի նկատ-
մամբ մշտապես լինել կաշրտի մեջ, դնել այդ գործի
մեջ իր առօրյա կյանքի փորձը, վոր կուտակվում և
անշուշտ լիազորների մեջ անդամների մասսայի հետ
չարունակ շփվելու հետևանքով:

Այն բոլորը, ինչ լիազորն իմանում և սեկցիայում
տարած իր աշխատանքի ընթացքում, այդ նա տալիս և
անդամների մասսային, և ընդհակառակը, այն բոլորը,

ինչ լիազորն իմանում ե անդամները հետ ունեցած անմիջական շփման հետևանքով, — նա տալիս ե սեկցիային, իսկ աղբակալից ել վարչութեանը: Այսպիսով ստացվում ե մշտական կենդանի կապ կոոպերատիվի ե նրա անդամները մեջ, իսկ սրանով իրականանում ե յուրաքանչյուր կոոպերատիվի հիմնական նպատակը — իր աշխատանքը կառուցել լայն հասարակայնութեան, անդամների լայն ինքնազործունեյութեան հիմքերի վրա:

Մենք կանգ չենք առնի սեկցիայի աշխատանքի կազմակերպչական մասը հարցերի վրա, ինչպես, որինակ, սեկցիաները շուտ-շուտ են հավաքվում, ով ե հրավիրում, ինչպես են հաշիվ տալիս ե այլն: Այս բոլորը հայտնի յեն վերջում բերված որինակելի հրահանգներին:

Մենք կուղեցինք մի քանի կենդանի, կյանքից վերցրած, որինակներով ցույց տալ, թե ինչպես լիազորների յեռանդուն աշխատանքը կարող ե տալ դրական արդյունքներ:

Որինակ, Սվեդլովսկում շնորհիվ լիազորները բյուրոյի ակտիվ աշխատանքի, մշակված են այսպիսի հարցեր, մսի նոր տեսակավորումն, սպորանքների նախորդ կշռումը ե այլն: Լիազորների մասնակցութեամբ բացված են նոր ձեռնարկութեաններ ե անց ե կացված փայտի պատրաստման կամպանիա: Լիազորներն այնտեղ ակտիվ մասնակցութեան են ցույց տալի: փայտի դանձման ե գնումների պարզեցումն աշխատանքներին:

Վիկտուսկո բանկոպում կազմակերպան իր գլխավոր ուղղութեանը դարձրեց նոր անդամներ ձեռք բերելու ե փայտվճարները դանձելու հարցի վրա:

Այս ուղղութեամբ տարված կարճ ժամանակյա աշխատանքից հետո, — 1927 թ. դարնան ձեռք եր բերված 471 անդամ ե գանձված եր 3771 ռ. փայլ:

Առևտրական սեկցիան նույն բանկոպում այժմ իր աշխատանքը կենտրոնացրել ե գլխավորապես փայտակերի կանոնավոր մատակարարման ե սակավաքանակ սպորանքների բաշխման խնդիրները վրա: Յեվ այս նրկատմամբ ունեցել են շուշափելի արդյունք:

Վատ չեն աշխատում սեկցիաները նաև Իժմելսկո բանկոպում, ուր առևտրական սեկցիան այժմ խիստ զբաղված ե առևտրի բացիտնաբացման խնդիրներով:

Կալ ե դրված աշխատանքը Պենգայում: Այնտեղ 260 լիազորներից ակտիվ աշխատել են 3 սեկցիաներում (առևտրա-Ֆինանսական, արտադրողական ե կոոպերատիվ-լուսավորութեան) 205 ե 55 մարդ ել փայտակերի ինքնազործունեյութեան այլ մարմիններից, վորոնց թվում 121 (համարյա կեսը) կանայք:

Մինչդեռ կուլերսկոյո բանկոպում միանմամայն հակառակ դրութեան ե: Լիազորները այնտեղ հավաքվում են շատ պատահական կերպով, իսկ 3 տարվա բնթացքում, լիազորական ժողովներում, չի արտահայտվել ե վոչ մի կին:

Այսպիսի որինակներ կարելի յե շատ բերել, բայց նրանք բոլորը ստացուցում են մի բան, այն, վոր լիազորների յեռանդուն աշխատանքն ամբողջութեամբ ե կոոպերատիվն իր ամբողջութեամբ, վորպես հասարակական-տնտեսական կազմակերպութեան:

Նախ քան վերջացնելը, մեզ անհրաժեշտ ե յուսաբանել իլի մեկ հարց: Սովորաբար, յուրաքանչյուր ձեռնարկութեան մեջ, յուրաքանչյուր շատ ու քիչ մեծ

հիմնարկութեան ներսում լինում են մի քանի լիազոր-
ւներ: Վրչ բոլոր լիազորները կարող են իրենց ձեռնար-
կութեան մեջ տանել ամենորոյա կոոպերատիվ աշխա-
տանք, մանավանդ այն տեղերում, ուր գոյութիւն ու-
նեն մի քանի համքարութիւններ, կամ առանձին, ար-
հեստանոցներ և կամ բաժիններ: Իսկ աշխատանք տա-
նելը հարկավոր է: Աշխատանքը շատ է: Յեւ ահա,
փորպեսզի աշխատանքը տարվի կանոնավոր և փորպես-
զի աշխատանքին լծվի ամբողջ ակտիվը, տվյալ ձեռ-
նարկութեան կամ տվյալ համքարութեան մեջ աշխատող
լիազորները միջին անհրաժեշտ ե ընտրել, այսպես կոչ-
ված, կոոպկազմակերպող: Այնտեղ, ուր գոյութիւն
ունի ընդամենը մեկ լիազոր, նա յեւ հանդիսանում է
կոոպկազմակերպողը:

Այդ կոոպկազմակերպողը, առաջինը, կազմակեր-
պում է ամբողջ աշխատանքը ձեռնարկութեան ներսում,
նա հաստատում է կապ վարչութեան և տեղկումի մեջ,
նա բաժանում է աշխատանքը մյուս լիազորների մեջ,
և յերկրորդ, հաշվի յե առնում բոլոր աշխատանքը,
ժամանակին հետևում է նրա կատարմանը, կազմակեր-
պում է լիազորների հաշվետվութիւնը փոյատեքերի
համար և ընդհանրապես համախմբում է ակտիվի աճ-
բողջ աշխատանքը:

Ինքնըստինքյան հասկանալի յե, վոր աշխատանքի
դեկավարութիւնը, թե կոոպկազմակերպողների և թե
բոլոր լիազորների նկատմամբ, տանում է կոոպերատի-
վ վարչութիւնը, հանձնիս կազմակերպչական բաժնի:

Մ. ԼԻԱԶՈՐՆ ԻՆՉՊԵՍ ՊԻՏԻ ՊԱՏՐԱՍՏՎԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆՑՆԵԼՈՒ

Միանգամայն հասկանալի յե, վոր շատ լիազորնե-
րի առաջին անգամն է առիթ լինում գործ ունենալ վե-
րը շոշափած հարցերի մի մասի հետ:

Չարմանալի չը պիտի լինի, յեթե դադդայայի բան-
վորը, վորը, չը նայած իր անկեղծ ցանկութեանը ող-
նել կոոպերատիվին նրա աշխատանքի մեջ, լավ չըմ-
բունի այնպիսի բարդ հարցեր, ինչպիսիք են, որինակ,
հաշվեհառումն ու հաշվետվութիւնը կոոպերատիվում,
կամ ապրանքների գնահատումը և այլ նման հարցեր:

Այս հարցերը, կրկնում ենք, բավականին բարդ են
և դրանց մեկին ըմբունել, առանց փոքր ի շատե պատ-
բատման, շատ դժվար է:

Հետեապես հարց է ծագում, տալ լիազորին հաս-
բավորութիւն, թեկուզ ընդհանուր գծերով, նախորդ
ծանոթանալու մի քանի խնդիրների հետ, վորպեսզի հե-
տագայում գործնական աշխատանքի մեջ ուժ տա ու
խորացնի իր գիտութիւնը և կարողանա մոտենալ այս
հարցերի լուծմանը:

Ամենից առաջ լիազորին ոգնութեան է դալիս կոոպե-
րատիվ խմբակը: Կոոպերատիվ խմբակում լիազորը,
ինչպես և կոոպերատիվ շարքային անգամը, կստանա
պատասխան իրեն հետաքրքրող շատ հարցերի:

Խմբակի աշխատանքի ձեւը սահմանափակ գիտու-
թիւն ունեցող մարդկանց համար հանդիսանում է մի-

անդամայն պարզ ու մատչելի և լիազորի մասնակցութեանը կոտպերատիվ խմբակում պետք է համարել ցանկալի ձև, վորով նախնական պատրաստումից անցնելու յե գործնական աշխատանքի կոտպերատիվում:

Լիազորների գիտեցածը լրացնելու համար կա և այլ միջոց, վորն առաջադրված և նաև Յերաբեկցիայի կողմից: Այդ այն է, վոր լիազորների համար կազմակերպվում և անց և կացվում հատուկ զրույցների շարքան:

Ի հարկե, այսպիսի կուրս անցնելու համար հարկավոր են ուժեր, կամ արդյոք տվյալ կոտպերատիվում մարդիկ, վորոնք կարող կլինեն բավականաչափ լուրջ և հասկանալի ձևով անցնել այդ զրույցները: Բայց պետք է ընդունել, վոր խոշոր բանկոտպներում, ուր կան հրահանգիչներ, այդպիսի զրույցներ կազմակերպելը դժվարութունները չեն հանդիպի:

Ահա որինակելի ցուցակ այն զրույցների, վորոնց պիտի անցնել լիազորներին հետ, և վորոնց համար պետք է հատկացնել ժամեր:

1. Սպառողական կոտպերացիայի հերթական խնդիրները	1	զրույց	2	ժամ
2. Բանկոտպի առևտրական գործունեությունը	2	»	4	»
3. Բանկոտպի ֆինանսները	2	»	4	»
4. Բանկոտպի կազմակերպչական և լուսավորութիան գործունեությունը	2	»	4	»
5. Բանկոտպի կառավարումն ու հսկողությունը	1	»	2	»

6. Սպառողական կոտպերաց. կառուցումը	1	զրույց	2	ժամ
7. Լիազորների աշխատանքի կարգն ու բովանդակությունը	1	»	2	»
8. Հասկացողություն հաշվետվածան ու հաշվետվութիան մասին	1	»	2	»
9. Քննումը հաշվետվութիան նյութերի	3	»	6	»

Այսպիսով ստացվում է 14 զրույց, յուրաքանչյուրը 2 ժամ, ընդամենը 28 ժամ:

Յեթև շարաթը կարգացվի միմիայն մեկ զրույց, վորն, ի հարկե, լիազորների համար չի կարող առանձին ծանրութիւն լինել. ապա $3\frac{1}{2}$ ամսում այդ բոլոր զրույցները կարելի յե անցնել և դրանով տալ լիազորներն, թեպետ և վոչ մեծ, բայց և այնպես մի փոքր գիտելիք, վորը կը թեթևացնի նրանց հետագա աշխատանքը:

Բոլոր լիազորներին հարկավոր այս ընդհանուր զրույցները պատ, ողտավետ և անցնել նաև առանձին զրույցների շրջաններ լիազորների առանձին սեկցիաների համար: Այս անհրաժեշտ է վորպեսզի նրանց մեջ կարելի լինի խորացնել այն հարցերը, վորոնք հանդիսանալու յեն նրանց անմիջական գործունեությունն առարկան: Զրույցների այս շրջանները կարելի յե կազմել հետևյալ ծրագրով:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ՍԵԿՅՈՒՅՅԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԼԻԱ-
ԶՈՐՆԵՐԻ ՀՍՄՍՐ

14 գրույց 2-ական ժամ

1. Բանկոտայի կանոնադրութեան հիմ-
նական մոմենտները 1 գրույց
2. Բանկոտայի ասպարատի կառուց-
վածքը 1 »
3. Բանկոտայի կազմութեան խնդիրներն
ու աշխատանքը 2 »
3. Կոոպերատիվ ակտիվի կազմակեր-
պումը 2 »
5. Կոոպերացման մեթոդները բանկո-
պում 1 »
6. Փայլովճարի դանձման մեթոդը . . . 1 »
7. Կոոպերատիվի դործնական աշխա-
տանքի մեջ մասսային քաշելու մե-
թոդները 2 »
8. Կոոպերատիվ լուսավորութեան աշ-
խատանքի ձևերը, մեթոդները և կազ-
մակերպումը 2 »
9. Բանկոտական կոոպերացիայի կենցա-
ղային աշխատանքը 2 »

ԱՌՆՎՏՐԱՆՑԻ ԱՆՆՍՍԱԿԱՆ ՍԵԿՅՈՒՅՅԻ ԱՆԴԱՄ
ԼԻԱ-ԶՈՐՆԵՐԻ ՀՍՄՍՐ

14 գրույց 2-ական ժամ

1. Բանկոտայի կանոնադրութեան հիմ-
նական մոմենտները 1 »

2. Բանկոտայի ասպարատի կառուցվածքը 1 »
3. Բանկոտական կոոպերատիվի միջոց-
ները և նրանց ուղտադործումը . . . 2 »
4. Բանկոտայի տուտրական աշխատան-
քի հիմնական սկզբունքները 4 »
5. Առևտրա-Ֆինանսական պլան կազմե-
մելու հիմնական սկզբունքները . . . 4 »
6. Կոոպերատիվի մասնակցութունը
Միութեան առևտրական աշխատան-
քը լավացնելու խնդրում 2 »

Այստեղ հարկավոր է պարզաբանել մի շատ կարե-
վոր հանգամանք: Այն ուժերը, ժամանակը և միջոց-
ները, վոր մենք սպառելու յենք լիազորներին պատ-
րաստելու համար, բոլորովին իրեն չի արդարացնի այն
դեպքում, յեթե մենք միջոցներ ձեռք չառնենք, պա-
հելու աշխատանքի մեջ լիազորների այն հիմնական մի-
ջուկը, վորը վորպես ավելի ակտիվ տարր, ցուցադրել
և իրենը թե ուսուցման մեջ և թե աշխատանքի ժամա-
նակ: Ընտրութունների ժամանակ լիազորների
չափազանց մեծ փոփոխութունը վնասակար է:
Անցյալ ընտրական կամպանիայի ժամանակ
(1926-27 թ.), համաձայն տեղեկութունների,
96 կազմակերպութուններում լիազորական կազմերը
նորոգվել էյին ամբողջ 70%-ով: Այսպիսի յերևույթը,
լիազորների դործունյա միջուկ պատրաստելու տեսա-
կետից, չի կարելի համարել նորմալ:

VII. ԼԻԱԶՈՐՆ ԻՆՉՊԵՍ ՊԻՏԻ ՀԱՇԻՎ ՏԱ ԻՐ ԸՆՏՐՈՂՆԵՐԻՆ

Մենք մի քանի անգամ ասացինք ու հայտնեցինք այն միտքը, վոր լիազորի աշխատանքի հիմնական տարրը, այդ նրա կապն է փայտերերի հետ: Փայտերը պետք է իմանա իր լիազորի աշխատանքի և իր կոոպերատիվի աշխատանքի մասին իր ամբողջութեամբ, և լիազորի պարտականութեանն է նրան պահել մշտապես կուսի մեջ: Նրա ձեռնարկութեանները կամ համաքարութեանները և հիմնարկութեանները ընդհանուր ժողովներում պետք է, յերբեմն-յերբեմն, տա համառոտ հաշիվ իր աշխատանքի և կոոպերատիվի գործերի բնահուր գրութեան մասին:

Յեթե լիազորի աշխատանքի մեջ յեղել են վրիպումներ ու թերութեաններ, կամ յեթե անդամները վորեւէ բանով անբավական են կոոպերատիվից, ապա այս կասովի ժողովում, և լիազորին հեշտ կը լինի ուղղել իր աշխատանքը:

Իայց ստանձնապես մեծ նշանակութեան և ստանում լիազորի հաշիվութեանը շրջանային նախընտրական ժողովներում: Այդ ժողովներում, փայտերերի առաջ հաշիվ են տալիս և վարչութեանը և վերստուգել հանձնաժողովը, և միանգամայն հասկանալի յե, վոր լիազորը նույնպես պետք է աշտեղ հաշիվ տա այն բոլորի մասին, թե ինքը ինչ է արել իր գործունեութեանը ընթացքում:

Այդ հաշիվութեանները պետք է լինեն հնարավորութեան չափով լրիվ և կանոնավոր, վորպեսզի փայտերերը կարողանան իմանալ ու դատել այն մասին, թե իրենց ընտրած լիազորը ինչ չափով և կատարել իր առաջ դրված խնդիրները, ինչպես և պաշտպանել իրենց շահերը. ինչպես և ողնել և ինչ մասնակցութեան և ունեցել կոոպերատիվի գործերի մեջ և ինչ արդյունք և ստացվել նրա կատարած բոլոր աշխատանքից:

Յաճում բերված կոոպերատիվի լիազորի հաշիվատու ղեկուցման որինակելի սխեման հնարավորութեան կը տա լիազորներին ի մի համախմբել և կանոնավոր պատվերել այն բոլոր տեղեկութեաններ, վոր նրանց մոտ կան և վորոշ ձեռով նրանց ներկայացնել ժողովին:

Պետք է ձգտել, վորպեսզի ղեկուցման մեջ, փոխանակ ընդհանուր խոսքերի, վորքան կարելի յե շատ լինեն ստուգված փաստեր և որինակներ, ըստ վորում հարկավոր է յուսարանել իր և ամբողջ կոոպերատիվի աշխատանքի վոչ միայն լավ, այլ և վատ կողմերը:

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԻ ԼԻԱԶՈՐՆԵՐԻ ՀԱՇՎԵՏՈՒ ԶԵԿՈՒՑ-ՄԱՆ ՍՈՒՄՄԱՆ*

Ընդհանուր տեղեկութեաններ

1. Հաշիվատու շրջանում կոոպերատիվի քանի լիազորական ժողով է գումարվել և ինչպիսի հարցեր են նրանցում քննվել:

*) Իերված սխեման մի քանի փոփոխութեաններով վերցված է ՄՍՊՈ ժողովածուից, հրատարակված 1926-27 թ. նախընտրական կամպանիայի առթիվ:

2. Վս^ր ժողովներին և ներկա յեղևլ լիազորը :

3. Ի^{նչ}ով և արտահայտվել լիազորի մասնակցությունը այդ ժողովներում :

4. Լիազորական ինչպիսի սեկցիաներ են գործել կոպերատիվում և գրանցից վորի մեջ և աշխատել լիազորը :

Ի^{նչ}ՉՊԻՄԻ ԱՇԽԱՏԱՆԻ ԵՆ ԿՍՏԱՐԵԼ ՍԵԿՅԻԱՆԵՐԸ

1. Կազմակերպչականը — ա) շրջանի տնտեսական ուսումնասիրության միջոցները, բ) փայտաերերի նյութական շահագրգռությունը բարձրացնելու միջոցները, գ) փայտաերերի կարիքների ուսումնասիրությունը և այդ կարիքները բավարարելու միջոցները, դ) կատարումը՝ կոպերացման խնդրի, կոպերատիվ-լուսավորության աշխատանքի, փայտի դանձման և այլ հարցերի, յե) բանկոպի ապարատի բացիռնալացման միջոցները :

2. Առևտրականը — ա) գների հետադոտումը կոպերատիվում և շուկայում, բ) միջոցներ գների իջեցման խնդրում, գ) միջոցներ կոպերատիվի գրամագլուխները մեծացնելու և վարկերը նպատակահարմար կերպով ոգտագործելու հարցում, դ) գործունեությունը խանութներում՝ աշխատանքը կանոնավորելու և նրանց փայտաերերին հարկավոր տեսակի ապրանքներ հասցնելու համար, յե) պայքարի միջոցներն ապրանքի վորակի համար, գ) պայքարի միջոցներ մեծ ծախքերի հանդեպ և խնայողության ընթիմ կիրառելու համար :

Արտադրողականը — ա) աշխատանք՝ կոպերատիվի ձեռնարկությունների միջոցների վորակը բարձրաց-

նելու համար, բ) ծառայողների կարողության ստուգումը, գ) միջոցներ ձեռնարկություններում ծախքերը պակասեցնելու և արտադրողականությունը բարձրացնելու համար :

4. Վերստուգիչ-վերահսկչականը — ա) հետադոտություն կոպերատիվի ձեռնարկություններին, բ) լավացումը հաշվետվության դրվածքի և հսկողության ձևերի, գ) պայքարի միջոցներ կողոպուտների, վանումների և այլ շարաչահությունների դեմ :

(Անհրաժեշտ է բերել կոնկրետ որինակներ սեկցիաների կողմից այս միջոցները կիրառելու մասին) :

ԿԱՊ ՓԱՅԱՏԵՐԵՐԻ ՀԵՏ

1. Տվյալ ժամանակամիջոցում ի^{նչ}պիսի հայտարարութուններ են ստացվել փայտաերերից .

- ա) ապրանքների գները մասին (ինչպիսի),
- բ) ապրանքների վորակի մասին (որինակ),
- գ) վոչ արտադրողական ծախքերի մասին,
- դ) ապրանքների վատ պահելու մասին,
- յե) գնումների համար պարզ և ստանալու մասին,
- զ) գործադատարների կողմից վերաբերմունքի մասին և այլն :

(Անհրաժեշտ է բերել ճիշտ փաստեր և որինակներ) :

2. Ի^{նչ} է արել լիազորն այդ հայտարարությունների նկատմամբ :

3. Ի^{նչ}ումն է արտահայտվել կապը խանութային հանձնաժողովների հետ :

ՓՈՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ
ՎԵՐՍՏՈՒԳԻԶ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԵՏ .

1. Ի՞նչ միջոցներ ե ձեռք առել վարչությունը հայ-տարարությունների մեջ մասնանշված թերությունները վերացնելու համար և աշխատանքը լավացնելու նկատմամբ լիազորների առաջադրած միջոցները գործադրելու համար :

2. Ի՞նչումն և արտահայտվել վարչության ղեկավարությունը և ոգնությունը գործի մեջ :

3. Վարչությունն ի՞նչ ձևով եր ծանոթացնում գործի դրության հետ (ղեկուցում սեկցիաներում , առումն ինֆորմացիոն նամակների , հաղորդումներ հրահանգիչների միջոցով և այլն) :

4. Ի՞նչ և արված վերստուգվիչ հանձնաժողովի կողմից հրապարակ հանելու և տեղն ու տեղ վերջ տալու լիազորների հայտարարություններում մասնանշված չարաչահությունները :

5. Մասնակցել և արդյո՞ք լիազորը վարչության և վերստուգվիչ հանձնաժողովի նիստերին և ի՞նչպիսի հարցերի քննության ժամանակ :

6. Ընտրովի մարմինների կողմից ի՞նչպես և յին կտտարվում լիազորական ժողովների վերջումները :

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ԿՈՈՊԵՐԱՅՄԱՆ ՅԵՎ ՓԱՅԵՐԻ
ԳԱՆՉՄԱՆ ԱՍՊԱՐԻԶՈՒՄ .

1. Հաշվառման ենթարկում և արդյո՞ք լիազորը կոոպերատիվի անդամներին և նրանց փայտածարները :

2. Կոոպերատիվը քա՞նի անդամ ունի ձեռնարկություններում (վո՞ր տոկոսն են կազմում բանվորների ու ծառայողների ընդհանուր թվի) :

3. Վո՞րքան և փայտերի պարաքը , կա՞ն արդյոք յերկրորդ փայ մուծողներ :

4. Լիազորն ի՞նչպիսի միջոցներ և ձեռք առել փայտերի պարաքը լիկվիդացիայի յենթարկելու համար :

5. Ի՞նչ արդյունք և ունեցել (համեմատել փայտերի մուտքն անցյալ տարվա մուտքի հետ) :

ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ-ԼՈՒՍԱ-
ՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱՐԻԶՈՒՄ .

1. Ի՞նչպիսի միջոցների գործադրության մեջ մասնակցություն և ունեցել լիազորը (դասախոսությունների կազմակերպումը ձեռնարկություններում , խմբակների կազմակերպումը և հակողություն նրանց աշխատանքների վրա , կազմակերպումն ազխո դատերի , հարց ու պատասխանների յերեկոների , կինոների և այլն) :

ՏԵՂԱԿԱՆ ՊՐՈՑԵՍԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ .

1. Մտցված և արդյոք տեղկումի աշխատանքի պրլանի մեջ կոոպերատիվ աշխատանքը :

2. Լիազորի , խանութային հանձնաժողովի կամ կոոպերատիվի վարչության կողմից գրվել կա՞ն արդյոք ղեկուցումներ տեղկումի նիստերում և կամ բանվորների ու ծառայողների ընդհանուր ժողովներում :

ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՅԵՎ
ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈՊՊԵՐԱՏԻՎ-ԼԵԱԶՈՐՆԵՐԻ ՍԵԿՑԻԱ-
ՆԵՐԻ ՇԱՄԱՐ

Հաստատված է Յերաբոսկեցիայի նախա-
գահության կողմից. 6 փետր. 1926 թ.
Հաստատվում է կոոպերատիվի լիազո-
րական փողովի կողմից:

1. Լիազորներին և անձնափոխանորդներին կոոպե-
րատիվի գործնական աշխատանքի մեջ քաշելու համար
ստեղծվում են լիազորական սեկցիաներ համաձայն նրա
գործունեյության տարրեր ճյուղերի:

2. Սեկցիաներն իրենց նպատակ են դնում աջակցել
վարչությանը և վերստուգել հանձնաժողովին կոոպե-
րատիվի աշխատանքները կատարելագործելու և նրա-
նում գոյություն ունեցող թերությունները հեռացնելու
գործում:

3. Սեկցիաները հանդիսանում են խորհրդակցող
մարմիններ և կազադրություններ անելու ֆունկցիա-
նեք նրանք չունեն:

4. Լիազորները գրվում են սեկցիաներում իրենց
ընտրությամբ: Վորպեսզի սեկցիաները կարողանան
գործել, անհրաժեշտ է վոր նրանց գրվեն 10-ից վոչ պա-
կաս լիազորներ և անձնափոխանորդներ: Աշխատանքը
սեկցիաներում առանց վճարի չէ:

5. Ըստ իրենց աշխատանքի շրջանակների սեկցիա-
ները բաժանվում են.

Կազմակերպչական-կուլտուրականի,

Առևտրա-ֆինանսականի,

Արտադրական և հասարակական սննդի:

6. Վորոչ շրջանակի հարցեր ուսումնասիրելու և
մշակելու համար, հարցեր, վորոնք մտնում են սվյայ
սեկցիայի իրավասության տակ, վերջինը կարող է իր
կազմից գատել յենթասեկցիաներ (որինակ, կանանց և
յերիմասարդների կոոպերացման, կուլտուր-լուսա-
վորության, հասարակական սննդի և այլն):

Սեկցիաների անդամների բաժանումն ըստ յենթա-
սեկցիաների կատարվում է կամավոր հիմունքներով:

7. Սեկցիաների գործունեյության ընդհանուր
դեկավարությունը պատկանում է կոոպերատիվի վար-
չությանը, վորը հանձինս իր կազմբաժնի ուղղություն և
տալիս սեկցիաների աշխատանքներին և համաձայնեց-
նում է աշխատանքը առանձին սեկցիաների մեջ և մյուս
ինքնուրույն կազմակերպությունների հետ (խանու-
թային հանձնաժողովների, կոոպերատիվ ակտիվի ար-
տադրության մեջ և այլն):

Յուրաքանչյուր սեկցիայի աշխատանքի ներքին
ուղղությունը պատկանում է նրա նախագահությանը,
վորն աշխատանքի հիմնական տարրերը համաձայնեց-
նում է կոոպերատիվի վարչության հետ:

8. Յուրաքանչյուր սեկցիայի արտապատկանություն-
ների մեջ մտնում է.

ա) ծանոթանալը կոոպերատիվի համապատաս-
խան բաժինների և ձեռնարկությունների վիճակի և
ֆունկցիաների հետ, ուսումնասիրելը նույն բաժինների

և ձեռնարկություններն զործունեյության և աջակցելը նրանց աշխատանքներին, ծառայանալը նույնպէս վարչության, վերստուգիչ հանձնաժողովի վորոշումներին հետ, վորոնք վերաբերում են տվյալ սեկցիայի իրավասությանը :

բ) ծանոթանալը համապատասխան բաժինների ու ձեռնարկություններն աշխատանքի հետ :

գ) զեկուցումներ լսելը կոոպերատիվի այն աշխատանքի մասին, վորոնք վերաբերում են տվյալ սեկցիայի իրավասությանը և նրանց մասին վարչությանը կարծիքներ տալը :

դ) համապատասխան բաժինների և ձեռնարկությունների աշխատանքների վերաբերյալ պլանների և հիմնական հարցերի նայումը և նրանց մասին վարչությանը կարծիքներ տալը :

ե) կարծիք տալը այն հարցերի մասին, վոր կրներկայացնեն սեկցիային վարչությունը և վերստուգիչ հանձնաժողովը կարծիք իմանալու համար :

զ) Գննումն այն առաջարկությունների, վոր կրներկայացնեն առանձին անդամները սեկցիայի իրավասությանը վերաբերող հարցերի մասին :

է) Հարուցումը վարչության առաջ այն հարցերի վորոնք բղխում են սեկցիայի զործունեյությունից և վորոնք ուղղված են լինում բաժինների և ձեռնարկությունների աշխատանքը կատարելագործելու համար :

ը) Մշակումը սեկցիայի իրավասությանը յենթակա այն հարցերի, վոր վարչությունը ներկայացնելու յե լիազորական ժողովին :

Յ. Սեկցիաների աշխատանքին վերաբերող հաշվետվությունը մտցվում և կոոպերատիվի վարչության

լիազորական ժողովին ներկայացվելիք ընդհանուր հաշվետվության մեջ :

10. 2 շաբաթից վոչ ուշ, լիազորական տարեկան ժողովից հետո յուրաքանչյուր սեկցիա հրավիրվում և կոոպերատիվի վարչության կողմից ժողովի, ընտրում և մշտական նախագահություն բաղկացած նախագահից նրա տեղակալից և քարտուղարից, կազմում և մտտակա շրջանի համար զործունեյության պլան և համաձայն դրա բաժանում և աշխատանքն իր անդամների մեջ ու նշանակում պլենումի և նախագահության հրավիրման ժամկետ :

11. Պլենումի և նախագահության նիստերի համար կազմվում և արձանագրություն, վորի տակ ստորագրում են նախագահն ու քարտուղարը և հաստատվում և հաջորդ նիստում :

Արձանագրության պատճենները տրվում են վարչությանը և համապատասխան բաժինը : Սեկցիաների արձանագրությունները կազմբաժնի կողմից զեկուցվում են վարչության նիստերին :

12. Սեկցիայի պլենումի հեղթական նիստերը հրավիրում և նախագահը վոչ պակաս ամիսը մեկ անգամից : Արտակարգ նիստերը հրավիրվում են սեկցիայի նախագահության վորոշմամբ կամ նրա անդամների վոչ պակաս մի յերրորդի պահանջմամբ, նույնպէս կոոպերատիվի վարչության և վերստուգիչ հանձնաժողովի պահանջմամբ :

Նախագահության նիստերը տեղի յեն ունենում ամեն շաբաթ նախորդ վորոշված ճիշտ որին :

Հարկ յեղած զեպքում կազմբաժնի կողմից կարող և հրավիրվել սեկցիաների նախագահությունների միացյալ նիստեր :

13. Պլենումի նիստերը համարվում են կայացած, թե՛ ներկա յեն ստորագրված անդամների մի յերրորդից վոչ պակասը: Յեթե ներկաների թիվն անբավարար է, ապա կարելի յե հրափրել մոտ ժամանակում յերկրորդ նիստ, վորը կհամարվի կայացած, վորքան ել թիչ լինի ներկաների քանակը:

Նախագահությանը վերապահված է իրավունք հանելու սեկցիայի անդամների ցուցակից, նրանց, վորոնք առանց արգարացուցիչ բացատրության բացակայում են անընդհատ 3 նիստերի: Դուրս արված անդամների ցուցակը ներկայացվում է լիազորական հերթական ժողովին: Կվորումը հաշվվում է ցուցակի մեջ մնացած անդամների թվից:

14. Սեկցիայի անդամներն իրենց հանձնարարված աշխատանքի համար հաշիվ են տալիս նախագահությանը և վերջինիս ցուցմունքով նաև պլենումին: Այդպիսի հաշվետվության առթիվ ընդունված վորումները մտցվում են արձանագրության մեջ հանդերձ հաշվետվության համառոտ բովանդակությամբ:

15. Սեկցիան կարող է իր աշխատանքի մեջ քաշել մասնակցել ցանկացող կոոպերատիվի դործունյա աշխատակիցներին, պրակտիկանդներին, կոոպերատիվ պատընթացքների ու խմբակների ուսանողներին, ակտիվ փուլատերերին և այլն:

Սեկցիայի աշխատանքներին մասնակցող այլ բարր անձինք սեկցիայի նիստերում ոգտվում են իր ռըրդակցական ձայնով:

16. Յուրաքանչյուր սեկցիա ոգտագործում է համապատասխան բաժնի տեխնիկական ապարատը:

17. Ներկա կանոնագրությունը, ինչպես և յուրաքանչյուր սեկցիայի համապատասխան հրահանգը հաստատվում են լիազորական ժողովի կողմից:

ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ՇՐԱՀԱՆԳ ԼԻԱԶՈՐՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊ- ՉԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱՅԻՆ

Հաստատված Յերարսեկցիայի նախա-
գահության կողմից, 2 ապրիլի, 1927 թ.

Ի զարգացումն լիազորական սեկցիաներին վերա-
բերող ընդհանուր կանոնների, վոր նախատեսված է
Յերարսեկցիայի նախագահության կողմից 1926 թ. հու-
լիսի 6-ին հաստատված որինակելի կանոնադրությամբ,
կազմակերպչական սեկցիայի աշխատանքները կարգն
ու բովանդակությունը պետք է արտահայտվի հետևյա-
լում.

1. Կազմակերպչական սեկցիան ընտրվում է լիա-
զորների ընդհանուր մարմնի կողմից մասնակցելու կա-
մալոր հիմունքներով և հանդիսանում է կազմբաժնին
կից խորհրդակցական մարմին:

2. Սեկցիայի աշխատանքն ամբողջովին և նրա ա-
ռանձին անդամները աշխատանքը տարվում է համաձայն
բանկոտպի կազմակերպչական աշխատանքի ընդհանուր
պլանի:

3. Սեկցիայի գործունեությունը ընդհանուր ղեկա-
վարությունը պատկանում է կոոպերատիվի կազմբա-
նին, իսկ սեկցիայի աշխատանքի ներքին ուղղությունը
պատկանում է սեկցիայի նախագահությանը, վորը
կազմվում է սեկցիայի անդամների ընդհանուր ժողովի
կողմից բաղկացած յերեք անդամից, նախագահու-
թյամբ վարչության անդամ՝ կազմբաժնի վարիչի:

4. Սեկցիայի ժողովները տեղի յեն ունենում կա-
նոնավոր ամիսը մեկ անգամ սեկցիայի սահմանած
ժամկետներին: Ժողովի հրավիրման կարգն ու ձևը վո-
րչում է կազմբաժնի, սեկցիայի նախագահության
հետ միասին:

5. Սեկցիայի ժողովների քննության և մշակման
յենթակա հարցերի շարքի մեջ մտնում են.

1. Պարբերական քննումը կազմբաժնի, նրա կա-
տարած աշխատանքի վերաբերյալ հաշվետվություն-
ների և նրանց մասին յեղրակացություն հանելը:

2. Քննումն ու մշակումը կազմբաժնի աշխատանքի
պլանների:

3. Յեղրակացություն հանել այն հարցերի մասին,
վոր վարչությունը կամ վերստուգիչ հանձնաժողովը
կներկայացնեն սեկցիային նրա կարծիքն իմանալու
համար, մասնավորապես վերստուգիչ հանձնաժողովի՝
կազմբաժնի աշխատանքների առանձին մասերի վերս-
տուգման վերաբերյալ կարծիքների ու առաջարկու-
թյունների մասին:

4. Քննումն ու մշակումը բանկոտպի կազմակերպ-
չական պրակտիկայից վերցրած առանձին հարցերի, ու-
րինակ.

ա) բանկոտպի գործունեությունը շրջանի տնտեսա-
կան ուսումնասիրություն վերաբերյալ ձևերն ու մի-
ջոցները.

բ) բանկոտպի առևտրական ցանցի բացիոնայա-
ցումը.

գ) շրջանի շկոոպերացված ազգաբնակչությանը,
մասնավորապես կանանց և յերկտասարգությանը կոո-
պերատիվի անդամների շարքերը քաշելու ձևերն ու
մեթոդները.

դ) անդամների ակտիվ կազմակերպելու ձևերը և նրան գործնական աշխատանքի մեջ քաշելը:

յե) միջոցների գանձումն անդամներից (փայեր, ավանդներ, նպատակավոր կանխավճարներ և այլն):

զ) միջոցներ անդամների մեջ նյութական շահագրգռութուն առաջ բերելու և նրանց սպասողական կարիքները լիովին սպասարկելու համար:

ե) կոոպերատիվ լուսավորության աշխատանք փոխտերերի և կոոպերատիվի աշխատակիցների մեջ:

ը) բանկոտպի և նրա ընտրովի մարմինների հաշվառության ձևերն ու միջոցները փայտակերերի առաջ:

թ) բանկոտպի ապարտախ բացիոնություն և լուսավորման միջոցները:

ժ) առանձին կոոպերատիվ կոնսուլտանտների անդակացնելը (հաշվետու—նախընտարական, փայերի գանձման, վերացուցակազրույթ, միջադպրային կոոպերացիայի սրբ և այլն):

ի) լիազորները հերթական խողովների աշխատանքը և հրավիրելու կարգը:

6. Սեկցիայի կայացրած բոլոր փորձումների մասին կազմբաժնի սարքերաբար տեղեկացնում և փորձությանը:

Մանրություն. — կազմբաժնի աշխատանքների բոլոր շատ ու քիչ սկզբունքային հարցերի մասին մինչև փորձության քննության հանձնելը, ցանկալի չե նախորդ ունենալ կազմակերպչական սեկցիայի կարծիքը:

կազմակերպչական սեկցիայի կարծիքը ցանկալի չե ունենալ նաև փերատուգիչ հանձնաժողովի բոլոր յեզ-

րակացությունների. մասին, վոր վերաբերում են կազմբաժնի աշխատանքների առանձին մասերի վերատուգմանը:

7. կազմակերպչական սեկցիայի առանձին անդամները մասնակցում են կազմբաժնի գործնական աշխատանքներին, համաձայն նրա աշխատանքների պլանի, մասնավորապես.

ա) անդամների մեջ տանում են բացատրական և ինֆորմացիոն աշխատանք, տալով զանազան տեղեկանքներ կոոպերատիվի գործունեություն մասին, գեներալ չորվածներ և դիտողություններ տեղական մամուլի մեջ և ձեռնարկությունների պատի թերթերում և այլն:

բ) մասնակցում են ազումբներին կամ առանձին ձեռնարկություններին կից կազմակերպություններին, կոոպերատիվ խմբակներին, անկյուններին, գրադարաններին և այլն. մասնակցում են կոոպերատիվ-լուսավորության բնույթ կրող ձեռնարկություններին և նրանցում տանում են աշխատանք:

գ) ստեղծում են կապ համաձայն կազմբաժնի ցուցմունքների ստորին խավերի, արհեստակազական և կուսակազական բջիջների հետ:

8. Սեկցիայի առանձին անդամների գործունեություն մասին կազմբաժնի սարքում և հատուկ հաշիվ:

ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ՇՐԱՀԱՆԳ ԼԻԱԶՈՐՆԵՐԻ ԱՌԵՎՏՐԱՑԻ-
ՆԱՆՍԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱՅԻՆ

Հաստատված Յերարսեկցիայի նախա-
գահության կողմից 2 ապ. 1927 թ.

Ի զարգացումն լիազորական սեկցիաներին վերաբե-
րող ընդհանուր կանոնների, վոր նախատեսնված է Յե-
րարսեկցիայի նախագահության կողմից 1926թ. հու-
լիսի 6-ին հաստատված որինակելի կանոնադրությամբ,
առևտրա-Ֆինանսական սեկցիայի աշխատանքների
կարգն ու բովանդակությունը պետք է արտահայտվի
հետևյալում:

1. Առևտրա-Ֆինանսական սեկցիան ընտրվում է
լիազորների ընդհանուր մարմնի կողմից կամավոր հի-
մունքներով և հանդիսանում է առևտրա-Ֆինանսական
բաժնին կից խորհրդակցան մարմին:

2. Ինչպես ամբողջ սեկցիայի, այնպես ել նրա
առանձին անդամների բոլոր գործնական աշխատանք-
ները ղեկավարում է վարչության կողմից ընտրված
վարչության անդամ առևտրական կամ Ֆինանսական
բաժնի վարիչը, ընդհանուր ղեկավարությամբ կազմ-
բաժնի, համաձայն վարչության կողմից հաստատված
պլանի:

3. Սեկցիայի աշխատանքի ներքին ուղղությունը
վարում է յերեք հոգուց բաղկացած նախագահությու-
նը, վորին նախագահում է վարչության անդամ առևի-
տրական կամ Ֆինանսական բաժնի վարիչը:

4. Առևտրա-Ֆինանսական սեկցիայի խորհրդակ-
ցությունները հրավիրում է կազմբաժինը առևտրական
կամ Ֆինանսական բաժնի և սեկցիայի նախագահության
հետ միասին, կանոնավոր ամիսը մեկ անգամ, սեկ-
ցիայի վորոշած ժամկետներին:

5. Սեկցիայի ժողովների քննության և մշակման
յենթակա հարցերի շարքի մեջ մտնում են.

1. Քննումը առևտրական և Ֆինանսական բաժնի-
ների անցյալ պլանային ժամանակաշրջանին վերաբե-
րող հաշվետվությունների և նրանց մասին յեզրակա-
ցության հանումը:

2. Քննումն ու մշակումը առևտրական և Ֆինան-
սական աշխատանքների պլանների, նույնպես յեկա-
մուտների և ծախքերի նախահաշիվների, վոր վերաբե-
րում են թե կոոպերատիվին ամբողջապես վերցրած և
թե նրա առանձին ձեռնարկություններին:

3. Յեզրակացությունների հանումը այն հարցերի
մասին, վոր վարչութունը կամ վերստուգիչ հանձնա-
ժողովը կներկայացնեն սեկցիայի կարծիքն իմանալու,
մասնավորապես կոոպերատիվի առևտրական կամ Ֆի-
նանսական աշխատանքի վերստուգման արդյունքների
մասին:

4. Քննումն ու մշակումը կոոպերատիվի առևտրա-
կան և Ֆինանսական աշխատանքներին վերաբերող ա-
ռանձին հարցերի, մասնավորապես.

ա) ապրանքների տեսակավորման կարգավորումը
համապատասխան փայտերերի բյուջեյի.

բ) հավելումները, ծախքերը և գները ինչպես կոո-
պերատիվում, նույնպես ել շուկայում.

դ) ապրանքների և զբոսադուրիների շրջանառութ-
վան արագությունը :

դ) ապրանքների վորակի մասին :

յե) ապրանքների գնման աղբյուրների մասին :

զ) ապրանքների պահպանումը ինչպես պահեստ-
ներում, այնպես եւ խանութներում :

ե) առևտրական աշխատակիցների կարողությունը :

ը) խանութների աշխատանքի բացիոնալ դասավոր-
ումը .

թ) սեփական և ոտար միջոցների զբուխյունը .

ժ) միջոցների անզավորումը .

ի) վարկավորման պայմաններն ու ժամկետները .

լ) անդամ-փախտերի վարկավորման պայման-
ներն ու ժամկետները .

խ) ապրանքները բնական պակասությունների նորմա-
ները .

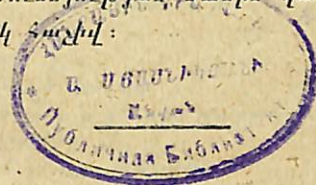
ծ) կրոպերատիվի հաշվային աշխատանքի դրու-
թյունն ու ընթացքը :

6. Սեկցիայի բոլոր վորոշումների մասին առեկ-
արական և ֆինանսական բաժինները պարբերաբար աե-
ղեկացնում են վարչությանը :

Ծանոթություն .—Առևտրական և ֆինանսա-
կան բաժինների աշխատանքների շատ ու քիչ բու-
լոր սկզբունքային հարցերի մասին, մինչև վար-
չության քննությանը հանձնելը, ցանկալի յե նա-
խորոք ունենալ առևտրա-ֆինանսական սեկցիայի
կարծիքը :

7. Առևտրա-ֆինանսական սեկցիայի առանձին
անդամները մասնակցում են առևտրական և ֆինանսա-
կան բաժինների գործնական աշխատանքներին, համա-
ձայն վերջինների աշխատանքի պլանի՝ ընդհանուր ղե-
կավարությամբ կազմակերպչական բաժնի :

8. Առևտրա-ֆինանսական սեկցիայի առանձին ան-
դամների գործունեություն, մասին կազմբաժինը պա-
հում և հատուկ հաշիվ :

ՑԱՆԿ

Հառաջաբան	3
I Ո՞վ և բանկոտպի լիազորը	7
II Ո՞ւմ կողմից, յերբ և ի՞նչպես են ընտրվում բանկոտպի լիազորները	8
III Ո՞ւմ պետք է ընտրել լիազորներ	10
IV Լիազորների պարտականությունները	12
V Լիազորն ի՞նչպես պիտի տանի իր աշխատանքը, Վճը լավ լինի	23
VI Լիազորն ի՞նչպես պիտի պատրաստվի աշխատանքի անցնելու	41
VII Լիազորն ի՞նչպես պիտի հաշիվ տա իր ընտրողներին	46
VIII Հավելվածներ՝	
1. Որինակելի կանոնադրություն բանկոտպի լիազոր- ների սեկցիաների համար	52
2. Որինակելի հրահանգ լիազորներին կազմակերպչա- կան սեկցիային	58
3. Որինակելի հրահանգ լիազորներին առևտրա-Ֆի- նանսական սեկցիային	62

«Ազգային գրադարան

NL0203233

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՄ.